

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2009

Zora Vítková, DiS.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra křesťanské sociální práce

Zora Vítková

Gambling – možnosti prevence

Primární prevence zacílená na potenciální závislé a možnosti
prevence v oblasti právní regulace

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.

Obor: Charitativní a sociální práce

OLOMOUC 2009

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a všechny použité prameny a literaturu jsem uvedla v závěrečném seznamu.

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Haně Šlechtové za čas, který věnovala odbornému vedení bakalářské práce a za její cenné připomínky. Dr. Dobrile Hružové děkuji za poskytnuté materiály, veškeré informace, konzultace a připomínky, za čas který mi věnovala.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 ZÁKLADNÍ POJMY TÝKAJÍCÍ SE GAMBLINGU A PREVENCE PATOLOGICKÝCH JEVŮ V SOUVISLOSTECH.....	9
1.1 VZNIK GAMBLINGU.....	10
1.2 SKUPINY OHROŽENÉ VZNIKEM GAMBLINGU.....	11
1.3 PROBLÉMY PŮSOBNÉ ČI JINAK SPOJENÉ S GAMBLINGEM.....	12
1.4 PROCES UZDRAVOVÁNÍ.....	13
1.5 PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ.....	15
1.5.1 Primární prevence.....	15
1.5.2 Sekundární prevence.....	15
1.5.3 Terciární prevence.....	16
2 PROSTŘEDÍ A PROGRAMY PRIMÁRNÍ PREVENCE.....	17
2.1 PROSTŘEDÍ RODINY, ŠKOLY A VOLNOČASOVÝCH ORGANIZACÍ JAKO PROSTŘEDÍ PRO REALIZACI PRIMÁRNÍ PREVENCE.....	18
2.1.1 Rodina.....	18
2.1.2 Škola.....	19
2.1.3 Organizace zaměřené na volnočasové aktivity.....	21
2.2 PROGRAMY PRIMÁRNÍ PREVENCE V JEDNOTLIVÝCH PROSTŘEDÍCH.....	22
2.2.1 Rodina.....	22
2.2.1.1 Mýty v prevenci.....	22
2.2.1.2 Osm kroků pro prevenci gamblingu.....	24
2.2.1.3 Propojenost primární prevence s prevencí sekundární a otázka ochrany před dopady gamblingu v prostředí rodiny se závislým členem.....	25
2.2.2 Škola.....	27
2.2.2.1 Minimální preventivní program.....	27
2.2.2.2 Příklad: prevence na školách ve Zlínském kraji.....	28
2.2.3 Organizace zaměřené na volnočasové aktivity.....	30
2.2.3.1 Nabídka volnočasových aktivit.....	31
2.2.3.2 Motivace k práci s mládeží a větší propojení školy s trávením volného času jako součást prevence patologických jevů.....	32
2.2.3.3 Příklad ze zahraničí – větší provázanost rodiny, školy a volnočasových organizací.....	32
2.2.4 Omezení způsobená legislativou.....	35
3 PRÁVNÍ MOŽNOSTI OMEZENÍ GAMBLINGU.....	37
3.1 STÁVAJÍCÍ PRÁVNÍ REGULACE HAZARDNÍCH HER V ČESKÉ REPUBLICE.....	38
3.1.1 Zákon č. 202/1990 Sb.....	39
3.1.2 Sázení po internetu.....	41
3.2 REGULACE HAZARDNÍCH HER V EVROPĚ A VE SVĚTĚ.....	43
3.3 NEDOSTATKY SOUČASNÉ PRÁVNÍ REGULACE.....	45
3.3.1 Poplatky v souvislosti s provozováním hazardních her.....	46
3.3.2 Nadace zakládané provozovateli.....	47
3.3.3 Odvaha odmítnout „jidášský groš“.....	49
3.4 NOVÝ NÁVRH LOTERIJNÍHO ZÁKONA.....	51
ZÁVĚR.....	54
BIBLIOGRAFIE.....	56

„I černé mraky mají stříbrné okraje.“

ÚVOD

Motto své diplomové práce jsem si dovolila vypůjčit ze stránek primáře bohnické psychiatrické léčebny a známého bojovníka proti závislostem, doktora Karla Nešpora. Pro obsah citátu mě napadá hned několik vysvětlení, ať už zvolím kterýkoli výklad, k hazardnímu hráčství se hodí. Hazard láká právě těmi třpytivými stříbrnými okraji černočerného mraku závislosti, v němž později dokáže zmizet lidská vůle, hrdost, mravní zásady, rodinné hodnoty i lidský život. Láká vidinou peněz, snem o rychlém zbohatnutí. Mně je bližší jiné vysvětlení, to, které měl zřejmě pan doktor na mysli, když citát na stránky umístil: i v těch nejtěžších chvílích zbývá někde na okraji paprsek naděje, pro niž stojí za to žít a bojovat. Se závislostí a se sebou samým.

Tématem gamblingu se zabývám delší dobu a jeho sociální dopady jsem zpracovávala v absolventské práci na VOŠ Caritas v roce 2008. Možnosti prevence gamblingu mně připadaly jako logicky navazující téma pro diplomovou práci na závěr bakalářského studia. Ve chvíli, kdy jsem na ní začala v lednu 2009 pracovat, přišly těžkosti. Je obtížné a prakticky nemožné vyčlenit prevenci gamblingu z komplexu prevence ostatních patologických jevů, jako je alkoholismus, drogová závislost, sociální delikvence. Je více způsobů, jak preventivně působit na potenciální závislé, existuje prevence primární, sekundární a terciární a s nimi související preventivní programy. V naší republice se v programech primární prevence gambling téměř nevyskytuje, naopak ve světě je považován za jev natolik významný a nebezpečný, že je v těchto programech zařazen a zmiňován. Narážím ještě na další obtíž, kterou je nedostatek či téměř neexistence literatury v českém jazyce, která by se prevenci gamblingu věnovala. Kromě dvou víceméně populárně naučných příruček Karla Nešpora v českém jazyce žádná literatura k tématu neexistuje, o prevenci gamblingu nikdo odborně nepíše ani v časopisech. S tím je možno se vypořádat využitím zahraniční literatury a zdrojů.

To nejhorší, s čím jsem se potýkala a co mi bralo chuť do psaní, byl pocit bezmoci a beznaděje. Proč se pouštět do tématu prevence gamblingu, když automaty jsou v naší republice tak dostupné a není nejmenší politická vůle je omezit. Loterijní zákon z roku 1990 je zastaralý a navíc se jej v roce 2003 podařilo provozovatelům hazardních her

dokonale obejít a za pomoci znaleckých posudků prosadit, že na nové technické hry se zákon nevztahuje. To v praxi znamená, že takzvané interaktivní videoloterijní terminály jsou povolovány přímo Ministerstvem financí a obce mají na jejich umístění minimální vliv. Na rozdíl od starších výherních hracích přístrojů, kde je výše sázek omezena zákonem, na těchto terminálech se dá během několika minut prohrát celá výplata.

V posledních týdnech se o stavu hazardu, legislativy s ním spojené a o provázanosti politiky a lobby provozovatelů hazardu začalo hovořit. Snad byla prvním popudem snaha o novinářskou senzaci a o zdiskreditování politických stran v odloženém předvolebním boji. Novinář v roli fiktivního zástupce hazardní lobby nabízel úplatek za prosazení změn v chystaném loterijním zákoně. Jejím důsledkem bylo, že se o hazardu začalo otevřeně mluvit a od té doby prakticky denně (říjen 2009) probíhají sdělovacími prostředky nové skutečnosti o stavu hazardu v naší zemi.

Lidé si většinou myslí, že gambling se týká jen malé skupiny lidí, hlavně těch nevzdělaných a sociálně slabších. Není tomu tak. Gamblingu může propadnout kdokoli, nezávisle na vzdělání, gambleři jsou mezi lékaři, právníky i vysoce postavenými lidmi jakými jsou například soudci. Sociální dopady gamblingu se dotýkají každého občana, mám teď na mysli závislost rodin gamblerů či jejich bývalých manželek s dětmi na sociálních dávkách nebo trestnou činnost, která se rovněž může dotknout každého z nás. Výsledky zkoumání v absolventské práci závažnost sociálních důsledků gamblingu potvrdily.

Cílem mé práce je na základě analýzy poznatků o gamblingu a možnostech jeho prevence formulovat závěry ohledně v českém prostředí využívaných i nevyužívaných možností aplikace preventivních programů na oblast patologického hráčství. Tyto závěry chci zasadit jednak do kontextu existujících programů primární prevence a jednak do kontextu legislativní úpravy týkající se hazardního průmyslu.

Vycházím ze své absolventské práce o sociálních dopadech gamblingu, dále pak analyzuji poznatky o gamblingu a jeho prevenci (zejména primární) v českém prostředí a vyhledávám informace a doporučení týkající se primární prevence v zahraničních zdrojích. Zamýšlím se nad možností aplikace těchto doporučení v českých preventivních programech. Analyzuji stávající stav legislativní úpravy týkající se hazardního průmyslu, všímám si nedostatků této právní úpravy a toho, zda nový herní zákon tyto nedostatky řeší.

Jak jsem již uvedla, literatury k tomuto tématu v českém jazyce je velmi málo; stejně jako odborníků, zabývajících se problematikou gamblingu. Jsou to lidé, kteří se

zároveň zabývají také léčbou jiných závislostí, například Karel Nešpor. Vycházela jsem z jeho publikací, a z materiálů, které Nešpor publikuje na svých internetových stránkách. Čerpám z dosud neschváleného návrhu připravovaného herního zákona a z pracovních materiálů skupiny pro jeho přípravu a ze studie senátora Novotného k hazardním hrám. Ze zahraničních internetových zdrojů, například z webových stránek amerického sdružení OASAS Gambling státu New York, dále ze stránek Oregon Department Human Service. Čerpám z odpovědí, které mi na moje otázky poskytly organizace, učitelky a ředitelky škol a v neposlední řadě i ze své absolventské práce.

Předložená bakalářská práce je rozdělena do tří částí. První část vychází z mé absolventské práce a obsahuje seznámení s problematikou gamblingu a vysvětlení používané terminologie, popis vzniku závislosti a ohrožených skupin, seznámení s problémy, které jsou spojeny s gamblingem včetně jeho sociálních dopadů. Dále zde popisují jednotlivé typy prevence patologických jevů.

Ve druhé části se zaměřuji již přímo na prevenci gamblingu a to především na primární prevenci. Jednou ze skupin nejvíce ohrožených vznikem patologických závislostí jsou děti a mladiství. Je to způsobeno tím, že v mládí nejsou jejich sociální a pracovní návyky ještě dostatečně pevné a na rozdíl od dospělých lidí nemají vytvořen životní program, na který by mohli navázat v případě, že propadnou jakékoli závislosti, tedy také gamblingu. Jak vyplývá ze zahraničních výzkumů, každý rok, o který je možno oddálit setkání mladých lidí s příležitostmi ke hraní, významně snižuje pravděpodobnost propuknutí závislosti. Je proto důležitá informovanost dětí a zejména jejich rodičů o nebezpečích spojených s gamblingem. To je důvod, proč tomuto tématu věnuji celou jednu kapitolu diplomové práce. Popisují prostředí rodiny, školy a společenských organizací v naší republice, stav informovanosti o gamblingu v těchto jednotlivých prostředích a možnosti preventivního působení na potenciální závislé mladé lidi. Čerpám z materiálu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a pro srovnání i ze zahraničních materiálů, v nichž vyhledávám informace a doporučení k prevenci gamblingu. Zahraniční autoři považují za prospěšné a užitečné, dosáhnout toho, aby v preventivních programech, zaměřených na prevenci protidrogovou a protialkoholní byly informace o ohrožení gamblingem a o nutnosti prevence gamblingu zmíněny a zahrnuty. Některé ze zahraničních materiálů rovněž zmiňují, že ruku v ruce s prevencí gamblingu by měly jít vzdělávací programy zaměřené na finanční gramotnost dětí a mládeže.

Ve třetí části shrnuji stávající stav české legislativy a jeho důsledky, porovnávám jej s aktuální právní úpravou v jiných zemích. V naší republice připadá jeden hrací přístroj na 170 obyvatel, tím jsme v evropském a pravděpodobně i ve světovém měřítku naprosto ojedinělí (například ve Francii připadá jeden hrací přístroj na 18 tisíc obyvatel).¹ Zabývám se zde online sázením, které bylo povoleno na začátku letošního roku a připravovaným Herním zákonem. Uvádím zde další možné kroky k prevenci gamblingu. Jsou jimi příklady zahraničních doporučení, týkající se omezení reklamy na hazardní hry a zákaz spojování výnosů z jejich provozování s charitativními aktivitami. Také v naší republice existují organizace, které dokázaly odmítnout příspěvky na svou činnost s poukazem na to, že nastavení etických standardů společnosti je důležitější než vylepšení rozpočtu neziskové organizace.

V závěru absolventské práce pak je shrnutí celé práce, zdůraznění nutnosti osvěty a zařazení prevence gamblingu do komplexu primární prevence patologických jevů. Za nejdůležitější preventivní opatření považuji informovanost a změnu legislativy tak, aby dávala zastupitelům a občanům prostředky k omezení přístupu k hracím zařízením.

---

¹ NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>

1 ZÁKLADNÍ POJMY TÝKAJÍCÍ SE GAMBLINGU A PREVENCE PATOLOGICKÝCH JEVŮ V SOUVISLOSTECH

Patologické hráčství (dále používám pojem gambling) je jedním z novějších typů závislosti. Jedná se o závislost na hracích automatech, případně na kurzovém či jiném typu sázení. Motivací ke hře u patologické závislosti již není výhra, ale hra sama, bez ohledu na to, zda hráč vyhrává nebo jej to finančně rujuje. Příznaky závislosti jsou psychické i fyzické, stejně jako u drogově závislých.² Patologické hráčství je řazeno mezi návykové a impulzivní poruchy. Podle mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10, 1992) má kód F-63.0.³ U nás se diagnóza patologického hráčství oficiálně používá od 1.1.1994.⁴

Ne každý, kdo sází nebo hraje na automatech, je gambler. Gambler je člověk, který se stal na hraní závislý. Z příručky Karla Nešpora pochází jedna z mnoha definic, která je zároveň velmi obecná a jednoduchá, říká, že člověk je závislý tehdy, když mu užívání návykové látky dělá problémy v jedné ze základních životních oblastí (zdraví, rodina, práce), a on přesto v jejím užívání pokračuje dál.⁵

Patologické hráčství spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které převládají na úkor sociálních, materiálních rodinných a pracovních hodnot a závazků. Kromě her na automatech sem patří kurzové sázení a v širším kontextu jakákoli náruživost, ve které člověk pokračuje, přestože mu působí problémy. Vnější motivem hazardního chování je možnost získání jednorázové odměny či výhody, vnitřní motiv představuje emocionálně zesílený sklon k soutěživosti. Sklon k hazardnímu chování je do jisté míry individuálním povahovým rysem. Hry, při nichž rozhoduje výlučně nebo převážně náhoda, nikoliv hráčská dovednost, nazýváme hrami hazardními, nicméně hranice mezi hazardní a nehazardní hrou je velmi neostrá. Hazardní hráč vyhledává vzrušení, na rozdíl od patologického hráče ale hraje o peníze. Naproti tomu patologickému hráči už o peníze vlastně nejde. Motivací ke hře u patologické závislosti

---

² Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.16.

³ Srov. VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*, s. 310.

⁴ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.16.

⁵ Srov. tamtéž.

již není výhra, ale hra sama, bez ohledu na to, zda hráč vyhrává nebo jej to finančně ruinuje. Příznaky závislosti jsou psychické i fyzické, stejně jako u drogově závislých.⁶

1.1 Vznik gamblingu

Co je to závislost a jak vzniká, popisuje následující podkapitola. Marie Vágnerová v knize „Psychopatologie pro pomáhající profese“ uvádí tři základní typické znaky gamblingu.

Prvním z nich je, že hráč nedokáže odolat hře, a to ani tehdy, je-li si vědom společenské nepřijatelnosti této činnosti a veškerých problémů, které mu hra přináší. Motivací ke hře je pro něj nejen výhra, ale i prohra, vidina velké částky peněz, která jednou musí přijít. U hráče se začínají projevovat psychické abstinční příznaky, jako jsou podrážděnost, neklid, bušení srdce, nespavost, silná nervozita. Druhým znakem je pocit vnitřního napětí, tenze, která se sníží teprve ve chvíli, kdy gambler začne hrát. Představy o hře a myšlenky na výhru není gambler schopen vypustit z mysli, je jimi prakticky ovládán. Třetím znakem pak je to, že při hře gambler pocítuje vzrušení a hra jej uspokojuje. Vzrušení se zvyšuje s množstvím vsazených peněz a se vzrůstající možností výhry nebo naopak ztráty. Ve chvíli kdy ztráta přijde, začnou hráče teprve pronásledovat nepříjemné pocity a výčitky svědomí, avšak přesto ani příště nedokáže nutkání ke hře odolat.⁷

Podle Karla Nešpora procházejí hráči při vzniku závislosti následujícími třemi fázemi⁸: a) fází výher, b) fází prohrávání a c) fází zoufalství.

a) fáze výher: Začátky gamblingu jsou často nenápadné, hraní není časté a zpočátku žádné problémy nepřináší. Zpravidla do té doby, dokud nepřijde skutečná velká výhra. V té chvíli můžeme hovořit o počátku vzniku závislosti. Hráč touží vyhrát znovu a víc, hraje častěji, sází více peněz, postupně přechází k osamělé hře.⁹

b) fáze prohrávání: Většinou už se jedná o patologické hráčství. Gambler v této fázi myslí hlavně na hru, motivací k další hře je v této fázi stejně tak výhra (teď přece nemůžu odejít, když automat dává) jako i prohra (teď už to musí přijít). Hra začíná být financována z půjčených peněz, období prohrávání někdy mohou střídát období, v nichž

⁶ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.16.

⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*, s. 310-311.

⁸ Nešpor užívá buď zmíněného pojmu *fáze*, nebo také pojmu *stádium* (Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s12).

⁹ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.12-13.

se hráč snaží hru regulovat nebo s ní přestat. Před rodinou a blízkými lidmi skrývá své hraní za cenu nehorázných lží a výmluv, začíná kolotoč půjčování peněz. Objevují se problémy v zaměstnání, v rodině, v partnerském vztahu. Gambler se stává neklidný, podrážděný, nemluví, je uzavřený. Výše jeho dluhů narůstá, v této fázi přestává být schopen dluhy splácet, což může vést až ke snahám získávat peníze nezákonně.¹⁰

c) **fáze zoufalství:** Závislost vyšla najevo v okolí gamblera a jeho pověst je poškozena, v důsledku trestné činnosti může být i stíhán, hrozí mu odnětí svobody či podmíněné tresty. Hráč nadále hraje a prohrává, propadá depresi a beznaději, avšak ze svého neštěstí obviňuje druhé. Trpí výčitkami svědomí, žádné kroky ke změně však nepodniká. Získat peníze na hru půjčkou je téměř vyloučeno, z toho důvodu se gambler může v této fázi dopustit i závažných trestných činů, jako jsou krádeže, zpronevěry či podvody. Hrozí nebo nastává rozpad rodiny, většina hráčů je v této fázi už rozvedená. Nejsou výjimkou úvahy o sebevraždě nebo sebevražedné pokusy, únik k alkoholu či jiným návykovým látkám.¹¹

Každý gambler nemusí projít všemi třemi stadii, nemusí se dostat ze stádia výher až do stádia zoufalství. Je ale potřeba, aby si co nejdříve uvědomil nebezpečí a dospěl k pevnému rozhodnutí přestat hrát. Čím dříve to dokáže, tím větší naději má, že se mu to podaří.¹²

1.2 Skupiny ohrožené vznikem gamblingu

Podle Karla Nešpora¹³ jsou nejvíce ohroženi zejména mladí lidé, muži, lidé, kteří již mají zkušenost s jiným druhem hráčské závislosti – profesionální hráči, lidé vykonávající tzv. nebezpečná povolání – číšníci, barmani, majitelé heren či restaurací, hyperaktivní děti a nezaměstnaní.

Osobnostně jsou gambleři často nezralé osobnosti s výraznými rysy nezdrženlivosti, někteří z nich mají kromě gamblingu další závislosti (alkohol, drogy). S gamblingem se často pojí kriminalita, zejména finanční podvody, krádeže, také výroba a distribuce drog jako snadný zdroj peněz na hru.¹⁴

Podle Marie Vágnerové se na vzniku závislosti podílejí následující faktory. Prvním je **stresová situace**, zvyšující riziko únikové aktivity, kterou je v tomto případě

¹⁰ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.12-13.

¹¹ Srov. tamtéž.

¹² Srov. tamtéž.

¹³ Srov. tamtéž, s.14.

¹⁴ Informace z rozhovorů s D. Hružovou.

hra. Druhým faktorem je **nabídka hry** – dostupnost hracích automatů, či jiných druhů hazardní hry, hráčské party. Stejným způsobem může fungovat i sociální učení (znalost hráčů, kteří byli v jeho rodině apod.). Třetím faktorem jsou **osobnostní vlastnosti**: extroverze, menší zábrany, narcistické rysy, nedostatek empatie a nedůvěra.¹⁵

Psychiatr Jiří Krombholz v článku „V krizi sázíme bez rozumu“, který vyšel v únoru letošního roku v Lidových novinách, říká: „Typický sázkař je muž mezi třicítkou a padesátkou se spíše uzavřenou povahou. Často má ve svém soukromí nějaký zdroj napětí.“ Podle jeho zkušeností z poradny má sázkař obvykle středoškolské vzdělání, takže nejde o žádné primitivy. Ovšem snaha řešit potíže zbrkle se zvyšuje s mírou stresu – čím je tlak větší, tím pravděpodobněji dochází ke zkratu v jednání. Navíc inteligence a vzdělání člověka před zbrklým jednáním nechrání.¹⁶

1.3 Problémy působené či jinak spojené s gamblingem

S gamblingem jsou spojeny mnohé další problémy. Často je to závislost na alkoholu; právě prostředí restaurací vybavených hracími automaty samozřejmě stojí velice často na počátku vzniku závislosti. Alkohol pak dále přispívá u gamblerů ke snížení schopnosti odolat hře, ke ztrátě zábran. Přes svá dobrá předsevzetí končí gambler opět u automatu.

Gambleři mají v důsledku závislosti často psychické problémy, zejména ve chvíli, kdy na ně dolehne nutnost splácet dluhy, manifestace těchto problémů může být fyzická – psychosomatická či somatická onemocnění, zvýšené riziko sebevražd.¹⁷

K sociálním dopadům gamblingu řadíme trestnou činnost, ztrátu zaměstnání, rozpady partnerských vztahů a rodin. Co se týká trestné činnosti spojené s gamblingem, jedná se zejména o zpronevěru, úvěrové podvody, krádeže, loupeže, lichvářství. Ze srovnání, které jsem prováděla v absolventské práci v loňském roce, vyplynulo, že ze skupiny gamblerů přiznal spáchání trestného činu v souvislosti se získáváním peněz na hru každý čtvrtý. U obyvatel Zlínského kraje byli v roce 2007 za srovnatelné trestné činy stíháni tři lidé na tisíc obyvatel (jednalo se pouze o objasněné trestné činy krádeže, loupeže, zpronevěry, podvodu, úvěrového podvodu). Ve skupině gamblerů je počet

¹⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*, s. 311.

¹⁶ MATYÁŠ, J., V krizi sázíme bez rozumu. Lidovky.cz [online]. aktualiz. 2009-28-02. [cit. 2009-09-11]. Dostupné na WWW: <http://www.lidovky.cz/v-krizi-sazime-bez-rozumu-09c-/ln_noviny.asp?c=A090228_000108_ln_noviny_sko&klic=230309&mes=090228_0>

¹⁷ Srov.: NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.12-13.

osob příznávajících spáchání trestného činu 78x vyšší než u kontrolní skupiny obyvatel Zlínského kraje v roce 2007. I kdybychom předpokládali, že při 100% objasněnosti by toto číslo bylo nižší, je nesporné, že vliv gamblingu na páchaní trestné činnosti je značný.¹⁸

Sociálních dopadů gamblingu je daleko více – zadlužení může mít vliv na zdravotní stav gamblera a na jeho psychiku, nejsou výjimkou případy zhroucení gamblera či jeho partnerky, je zde vysoké riziko sebevražd či pokusu o sebevraždu, či úvahy o ní.¹⁹ Ve chvíli, kdy gambler svou situaci vyhodnotí jako bezvýchodnou, to znamená, že je bez peněz, bez možnosti jakékoli peníze si vypůjčit, pod tlakem věřitelů spojeným s hrozbami fyzickým násilím, kdy je již také bez opory manželky/partnerky či rodiny a tím pádem bez přístřeší, nemá již mnoho způsobů jak situaci řešit. Z dlouholeté zkušenosti terapeutky Psychiatrické léčebny Kroměříž Dobrily Hružové vyplývá, že pokud se gambler neodhodlá k léčbě sám nebo na nátlak okolí, jsou v podstatě jen čtyři varianty, kudy se jeho osud může ubírat: buď skončí ve vazbě, nebo jako bezdomovec, nebo se pokusí o sebevraždu, která se mu může zdařit, anebo dobrovolně či nedobrovolně (například na základě pokusu o sebevraždu) skončí v psychiatrické léčebně.

Ze společenského hlediska je velmi nebezpečná závažná trestná činnost, spojená s gamblingem, kterou je praní špinavých peněz na straně provozovatelů hazardu. To může představovat dokonce bezpečnostní rizika státu a z toho důvodu například v Rusku v loňském roce hazard zakázali. Bohužel to mělo za následek, že řada tamějších provozovatelů se nyní stěhuje do České republiky.²⁰

1.4 Proces uzdravování

Proces uzdravování popisuje ve své knize *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou* Karel Nešpor. Podle něj má proces tři fáze, fázi kritičnosti, fázi znovuvytvoření a fázi růstu.²¹

V první fázi gambler začíná hledat pomoc a postupně získávat naději, že je možné se ze závislosti vymanit. Odpovědně se snaží přestat hrát a přijímá i odpovědnost za své dluhy, přestává snít o výhře. K přijetí skutečnosti výrazně přispívá chvíle, kdy gambler

¹⁸ Srov. VÍTKOVÁ, Z., *Patologické hráčství sociální dopady*, s. 25-26.

¹⁹ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s. 13.

²⁰ Informace z materiálu skupiny pro přípravu Herního zákona.

²¹ Nešpor užívá buď zmíněného pojmu *fáze* nebo také pojmu *stádium* (Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s. 13.)

sepíše své dluhy a sestaví si plán jejich splácení. Pokud byl nezaměstnaný, vrací se do zaměstnání. Ve druhé fázi začíná gambler splácet své dluhy. Může nastat zlepšení vztahů v rodině, gambler se snaží hledat si jiné zájmy než hru. Začíná řešit problémy s úřady i případné soudní spory, tím se zvyšuje jeho sebeúcta. Postupně se stává trpělivějším, nechce všechno hned (splacení dluhů), dokáže trávit čas s rodinou. Získává ztracený klid. Ve třetí fázi se gambler přestává zabývat myšlenkami na hru, nachází si nové záliby, zájmy a cíle. Dokáže již řešit problémy, které mu život přináší, začíná chápat sám sebe a jiné lidi, umí jim projevit náklonnost a nabídnout pomoc. Můžeme říci, že našel nový způsob života.²² Tady je ale potřeba říci, že ani v této fázi nemá gambler definitivně vyhráno.

Jsou následky, které nelze odstranit pouhým vyléčením ze závislosti. Nikdo není schopen zadlužit se v takových sumách a tak rychle, jako gambler. To způsobil nárůst videoloterijních terminálů, které berou nejen mince, ale i papírové bankovky a dokonce i platební karty. Výplata se na nich dá prohrát během pár desítek minut. Že by tato praxe měla být zákonem nastavena jinak je jedna věc; zatím tomu tak není. Dluhy narůstají také tím, že si gambleři berou další a další půjčky, za pomoci jedné splácejí předchozí a nakonec už na jejich splácení nemají peníze. Nabídka bankovních i nebankovních půjček je velká; o co jsou benevolentnější podmínky poskytnutí půjčky, o to vyšší bývá úroková sazba. Navíc částka pro jednoho přijatelná, kterou je schopen v budoucnu splatit, zvláště je-li mladý a zdravý, může být pro člověka staršího nebo závislého na invalidním důchodu zničující. A takoví lidé nejsou mezi gamblery výjimkou, často se ke hře dostali právě „díky“ nadbytku volného času.

Není výjimkou, že dluhy gamblera narostou do takových rozměrů, že není schopen oddlužení ani za využití možností, které nabízí insolvenční zákon.²³ Je totiž předlužen do takové míry, že nemůže splnit podmínku splacení ani 1/3 výše dluhů. To se bohužel v dnešní době netýká jen gamblérů. Při nemožnosti oddlužení na základě insolvenčního zákona je pak takový člověk odsouzen k životu na úrovni existenčního minima po zbytek života, protože jakýkoli další vyšší příjem mu bude až do smrti zabavován na splácení pohledávek. Na takové lidi současná legislativa vůbec nepamatuje. Za těchto okolností se člověk, ani když již není na hraní závislý, nemůže

---

²² Nešpor užívá buď zmíněného pojmu *fáze* nebo také pojmu *stádium* (Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s. 13)

²³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

prakticky již nikdy začlenit do běžného života společnosti (mj. založit domácnost, živit rodinu, věnovat se čemukoliv, co vyžaduje více finančních prostředků než pouhé fyzické přežití).

1.5 Prevence sociálně patologických jevů

Ve své práci se zaměřuji zejména na primární a sekundární prevenci gamblingu, zde popisuji kromě nich také třetí typ prevence, prevenci terciární. Popis typů prevence uvádím podle autorů Matouška a Kroftové.²⁴

1.5.1 Primární prevence

Primární prevence je cílena na celou populaci (tzv. nespecifická prevence) nebo na určitou skupinu osob, například na osoby ohrožené sociálním vyloučením (specifická prevence) v době, kdy se očekávaný problém této skupiny ještě nemanifestoval. Účinná primární prevence nespočívá ve varováních a zákazech, ale v podpoře prosociálních postojů a chování.²⁵ Řadíme do ní veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům sociálně patologických jevů, případně minimalizovat jejich negativní dopad, včetně dalšího šíření. Jde o proces vytváření a upevňování morálních hodnot, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, o rozvoj dovedností, které vedou k odmítání všech forem sebedestrukce, projevů agresivity a porušování zákona.

Volnočasové aktivity určené nejširším vrstvám dětí a mládeže za normálních okolností existují samy o sobě, nikoli jako prevence sociálně-patologických jevů. Program sociální prevence a prevence kriminality se zabývá sociální prevencí na školách a zabývá se jím u nás především Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

1.5.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence (některými autory označovaná jako prevence indikovaná) má za cílovou skupinu osoby se zvýšeným rizikem sociálního selhání, případně osoby, u kterých již k selhávání dochází, ale jeho míra se ještě nedá indikovat.²⁶ Zaměřuje se zejména na děti a mladé lidi ohrožené sociálním vyloučením a jejich rodiny. V naší

²⁴ MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence*, s. 259.

²⁵ Srov. MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, s.164.

²⁶ Srov. tamtéž.

republiky ji zajišťuje především Ministerstvo práce a sociálních věcí, které řídí specializovaná oddělení sociální prevence při krajských úřadech.

1.5.3 Terciární prevence

Terciární prevence by se pak měla provádět u osob, u kterých již k sociálnímu selhání došlo, aby se u nich zabránilo relapsu a zahájila resocializace.²⁷ Terciární prevenci provádějí pracovníci Probační a mediační služby Ministerstva vnitra, sociální kurátoři a také svépomocné organizace jako jsou například Anonymní alkoholici, Anonymní gambleři a další a jejich cílem je zabránit opětovnému selhání a pomoc při resocializaci gamblera. Stejně jako v pravidlech organizace AA – Anonymní alkoholici – je, že každý, kdo byl jednou na alkoholu závislý, zůstává celý život ohrožen, a proto o sobě na jejich setkáních říká, že je alkoholik, tak i každý vyléčený gambler by měl vědět, že zůstává po celý život sice nehrajícím, avšak gamblerem.

V této úvodní kapitole jsem se snažila nastínit problematiku gamblingu a závažnost jeho sociálních dopadů, představila jsem typy prevence patologických jevů a jejich jednotlivé cílové skupiny. V další kapitole popisuji prostředí rodiny, školy a volnočasových organizací a zjišťuji, jaké existují preventivní programy všeobecně, zda jsou v nich zařazeny také informace o gamblingu, jaká je v naší společnosti informovanost o gamblingu a nebezpečích s ním spojených a zda by bylo vhodné něco změnit. V celé úvodní kapitole čerpám ze své absolventské práce z loňského roku, kterou jsem psala na VOŠ CARITAS a která je také uvedena v seznamu použité literatury.²⁸

---

²⁷ Srov. MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, s.164.

²⁸ Srov. VÍTKOVÁ, Z., *Patologické hráčství sociální dopady*. s. 38-39.

2 PROSTŘEDÍ A PROGRAMY PRIMÁRNÍ PREVENCE

Patologické hráčství nemá jen jednu příčinu. Z toho důvodu také účinná opatření musí mít více rovin. Primární prevence vzniku gamblingu je podobná primární prevenci alkoholismu a drogové závislosti a jako takovou by bylo zbytečné ji z tohoto rámce vyčleňovat. Naopak, je třeba dosáhnout jejího začlenění do všech programů primární prevence. Je to důležité z toho důvodu, že u dětí a mladistvých vzniká jakákoli závislost daleko rychleji než u dospělých. Právě postoj rodiny, školy a prostředí, v němž mladý člověk vyrůstá, může zabránit vzniku závislosti v pozdějším věku. Proto je potřeba zajistit informovanost pedagogických pracovníků a rodičů o nebezpečích spojených se závislostí na hracích automatech, informovat je o nových typech hazardních her a o nově povoleném internetovém sázení.

V České republice není gamblingu v programech primární prevence věnována prakticky žádná pozornost. Nevedla jsem na toto téma žádný systematický výzkum; dotazovala jsem se však pedagogů²⁹, a už z prvních reakcí oslovených učitelů, metodiků prevence a ředitelů základních škol (školsství je skutečně velmi feminizované) jsem pochopila, že gambling není patologický jev, který by kdokoli z nich považoval za ohrožující pro školní mládež. Všichni oslovení (mailem, písemně, osobně) se se svým nejlepším svědomím domnívají, že tato problematika se týká dospělých, popřípadě adolescentů. I závislí z řad dospělých či adolescentů se však někdy a někde museli s hracím automatem setkat poprvé a nemusel to být zrovna výherní automat, mohl to být jakýkoli zábavní hrací přístroj. Jak píše K Nešpor, ani hra na tzv. „zábavních automatech“ není bez rizika. Děti si snadno zvykají si na prostředí herny a je otázkou času, kdy zkusí automat „výherní“. Další nebezpečí velkého množství času stráveného v hernách je, že děti a mladí lidé nemají čas na rozvíjení jiných zájmů a koníčků, chybí jim pracovní či studijní návyky i dovednosti v mezilidských vztazích. Hyperaktivní děti a děti s poruchami pozornosti jsou dokonce jednou z rizikových skupin ohrožených vznikem závislosti. Děti, které jinak nedokáží udržet pozornost ani po dobu jedné vyučovací hodiny, dokáží hrát na automatech několik hodin bez přerušení.³⁰

---

²⁹ Rozeslala jsem dotazy e-mailem na ředitele všech zlínských základních škol. Přišla mi pouze jedna odpověď, proto jsem se pokusila oslovit ředitelky a učitelky, které znám, osobně nebo telefonicky. Z jejich odpovědí vycházím.

³⁰ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.14.

2.1 Prostředí rodiny, školy a volnočasových organizací jako prostředí pro realizaci primární prevence

Z hlediska zejména primární prevence patologických jevů je důležité působení jednotlivých prostředí, v nichž člověk vyrůstá a kde nejčastěji vykonává svoje aktivity. Chci se zaměřit na tři hlavní roviny: na rodinu, na školu a na volnočasové organizace. Návykové nemoci vznikají jako důsledek interakce různých rizikových a ochranných činitelů, specifika českého prostředí primární prevence popisují v následujících podkapitolách.

2.1.1 Rodina

Jak uvádí K. Nešpor na svých internetových stránkách³¹, studie ESPAD (Csémy a spol., 2007) prokázala, že dospívající v naší republice patří k nejhroženějším v Evropě z hlediska návykových nemocí. Souvisí to s vysokou mírou rizikových faktorů v rodinách, ve školním prostředí i v širší společnosti a s nedostatečnou úrovní prevence. České společenské prostředí není z hlediska předcházení závislostem dostatečně připraveno. V naší republice je vysoká spotřeba alkoholu a velký počet kuřáků v dospělé populaci.³² Prodej a konzumace alkoholu jsou sice věkově omezeny, obecně je však česká společnost k alkoholu velmi tolerantní. Na druhé straně z hlediska sociálního zabezpečení jsou nastaveny výhodné podmínky pro rodiny s malými dětmi, v České republice je jedna z nejdelších mateřských a rodičovských dovolených ve světě a většina matek toho také využívá. Ve chvíli, kdy oba rodiče nastoupí do zaměstnání, se situace obrací v neprospěch českých rodin a dětí. Češi tráví v zaměstnání ve srovnání s ostatními Evropskými zeměmi nejvíce času³³, navíc školní vyučování u nás začíná i končí brzy a zbývají celá dlouhá všední odpoledne, kdy záleží jen na rodičích, jak volný čas svých dětí ohlídnou a zorganizují.

Pokud si rodiče dětí v mladším školním věku dokáží najít prostor ke společnému aktivnímu trávení volného času, pokud své děti podporují v přiměřené míře v jejich zálibách a dávají jim v přiměřené míře i odpovědnost a pokud oni sami mají mezi sebou zdravé vztahy, dělají pro prevenci závislosti svého dítěte to nejlepší. Důležité je, aby si rodič dokázal získat důvěru dítěte a posilovat jeho zdravé sebevědomí, aby měl

---

³¹Srov.: NEŠPOR, K., O prevenci návykových nemocí dětí a dospívajících bez iluzí. [online]. aktualiz. 2009-11-09 [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.drnespor.eu/denicek.html>>

³²Srov. tamtéž.

³³Srov. tamtéž.

informace o návykových látkách a ostatních závislostech a dokázal o jejich nebezpečí s dítětem hovořit. Přijde-li pak skutečně problém se závislostí, je zde velká naděje, že rodina dokáže problém zvládnout.³⁴ Pro starší děti už nebývá trávení volného času spolu s rodiči nijak atraktivní. Provázanost školní výuky a volnočasových aktivit či sportovních kroužků je velmi nízká, a je proto na rodičích, aby své děti přihlásili do kroužků, aby je zaplatili a zajistili potřebné vybavení, což není levná záležitost, aby zajistili doprovod do kroužků a odvoz dětí po jejich skončení zpět. Rodiče tak do určitého věku dětí tráví spoustu času rozvážením dětí po různých aktivitách a doufají, že některá z nich bude dítě bavit natolik, že se jí bude chtít věnovat také v době, kdy už na ně nebudou mít takový vliv, tedy později během dospívání. Hůře jsou na tom z hlediska této nespécifické prevence děti ze sociálně slabých rodin, jejich rodiče nemají většinou zájem kontrolovat volný čas svých dětí ani peníze na placení kroužků. Přitom mají možnost požádat o jednorázové sociální dávky určené na financování zájmových aktivit svých dětí, ale protože jim na volném čase dětí většinou spíše nezáleží a nepovažují je za důležité, děti nemají kde získat návyky a zájmy, které by je mohly uspokojovat později. Tomu by se dalo pomoci větší provázaností školního prostředí s volnočasovými aktivitami, té se budu ještě věnovat v jedné z následujících podkapitol.

2.1.2 Škola

Vycházím z toho, co znám z vlastní zkušenosti jako matka dvou dětí a z informací, které slyším od svých kamarádek učitelek. Za posledních dvacet let se změnil způsob výuky i prostředí školy. Něco se změnilo k lepšímu, některé věci naopak k horšímu. Na jedné straně přibylo moderních vzdělávacích metod, žákům se otevřel přístup k výuce jazyků, výuka je více interaktivní a učitelé mohou využít moderních technologií. Žáci mohou být aktivnější a projevovat se v hodinách svobodněji. Na druhé straně tím, že platy učitelů zůstaly poměrně nízké, kvalitních učitelů ubylo, tím poklesla jejich autorita a úcta žáků k učitelům. Žáci a studenti si mnohdy dovolí věci, které dříve nepřicházely v úvahu. Je to způsobeno změnou společenského prostředí, která nastala za uplynulých dvacet let. Před dvaceti lety byla společnost v České republice poměrně málo diferencovaná, lidé vydělávali všichni zhruba stejně a neexistovaly velké sociální rozdíly. To se změnilo; podobně jako v ostatních západních společnostech, také u nás se

---

³⁴ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*, s.72.

lidé začali považovat za příslušníky různých společenských tříd, přiřazují se k nim především na základě majetku a příjmů.

Tak se kupříkladu stane, že rodiče, kteří jsou schopni dát škole sponzorský dar, mají v důsledku toho pocit, že jejich dítě by mělo být jakýmsi způsobem zvýhodněno (měl by mu být vylepšován prospěch, popřípadě by nemělo být tolik přihlíženo k nevhodnému chování dítěte) a dávají to učitelům, případně ředitelům školy důrazně najevo. Školy jsou sice financovány z veřejných (obecních) rozpočtů, nicméně dary na lepší vybavení tříd, na nákup moderních učebnic a na školní akce nepohrdnou; veřejné finance nejsou příliš štedré. Nemusí to být ani z těchto sponzorských důvodů, rodiče dnešních dětí jsou schopni osočit učitele, který je k žákům náročný a vyžaduje po nich slušné chování z toho, že omezuje sebevyjádření dítěte. Potom bohužel učitelé a škola výrazně ztrácejí autoritu, což vede k horším studijním výsledkům, nárůstu šikany ve třídách, nárůstu sociálně patologických jevů. Situace není ale zdaleka stejná na všech školách, a zdaleka není jen černá.

Nedávno mě zaujal článek v Učitelském zpravodaji³⁵ o dvojici harvardských vědců, kteří provedli průzkum studijních výsledků dětí z New Yorku. Z článku vyplynulo, že děti, které navštěvují harlemskou školu Promise Academy (obdobu českého osmiletého gymnázia) dosahují ve srovnání s vrstevníky pozoruhodných výsledků. Výzkumníci prokázali, že škola dosahuje výjimečných úspěchů ve vzdělávání dětí, které vesměs pocházejí z nestimulujícího sociálního prostředí. Zakladatel této školy Geoffrey Canada založil úspěch na tom, že škola se snaží vytvářet studentům daleko širší sociální a výchovné zázemí, než je běžné, studenti tráví ve škole až dvakrát více času, než je obvyklé v ostatních školách. Škola učí děti sociálním dovednostem, studentům jsou vštěpovány hodnoty, jako je tvrdá práce, kontrola vlastní impulzivity, vůle dosáhnout cíle. Tento hodnotový systém je osobnostní základ, který by děti jen těžko mohly získat v socioekonomicky oslabeném prostředí, v němž vyrůstají. Velkou roli hraje také standardizované testování znalostí a přísné hodnocení. Zdá se, že Harlemská škola našla recept na odstranění bariér ve vzdělání. Zároveň s růstem vzdělanosti dětí ze sociálně a ekonomicky slabších rodin roste i jejich odolnost proti

---

³⁵ Srov. KARTOUS, B., Harlemský školní zázrak ze staré školy. [online]. aktualiz. 2009-10-28. [cit. 2009-11-02]. Dostupný na <<http://www.ucitelskyzpravodaj.cz/aktualne/tabid/331/articleType/ArticleView/articleId/445/Harlemsk-koln-zrak-ze-star-koly.aspx>>

závislostem.³⁶ Recept “staré školy“ kde se snoubí náročnost, přísnost s kvalitními učiteli je podle mého názoru pozoruhodný zejména s ohledem na současný stav českého školství, v němž se snoubí benevolence s nedostatkem kvalitních učitelů.

2.1.3 Organizace zaměřené na volnočasové aktivity

Programy primární, zejména tzv. nespecifické prevence mohou být kromě školního prostředí organizovány rovněž spolky pro děti a mládež či organizacemi zaměřenými na práci s dětmi a mládeží; ať už se jedná o organizace bez zaměření na konkrétní cílovou skupinu či organizace specializující se na konkrétní skupiny rizikové mládeže, jako jsou nízkoprahová zařízení, určená často konkrétním skupinám dětí a mládeže potenciálně více ohroženým vznikem závislostí či jiných sociálně patologických jevů. V posledních letech vznikla různá komunitní centra pro mládež; jako příklad ze Zlína a okolí mohu uvést Salesiánské centrum mládež ve Fryštáku anebo rovněž salesiánský klub mládeže ve Zlíně na Jižních svazích. Fungují obnovené skautské organizace, domy dětí a mládeže a další volnočasové organizace, kde mohou děti trávit volný čas. Tato centra většinou nebývají zaměřena na rozvíjení specifických dovedností nebo zájmů, děti tam spíše zaplní volný čas, který by jinak trávily doma u počítače nebo v partách bez dohledu.

Cílem těchto organizací většinou není přímo nabízet programy primární prevence vzdělávacího charakteru. Jejich cílem je nabídnout dětem a mládeži prostředí pro kvalitní způsob trávení volného času. Přestože se jedná o tzv. nespecifickou prevenci, patří volnočasové organizace k jednomu z nejdůležitějších socializačních činitelů. Děti zde mohou nalézt vzory, které do té doby jinde nepotkaly, mohou si budovat osobnostní návyky, které jim umožní vyrovnávat se v životě s obtížnými situacemi, lépe odolat pokušení. V neposlední řadě děti, které v mládí naleznou dobrý koníček, si vytvářejí dobrý základ celoživotního zájmu a mají na co navázat v případě, že se později v životě patologické závislosti nevyhnou.

---

³⁶ KARTOUS, B., Harlemský školní zázrak ze staré školy. [online]. aktualiz. 2009-10-28. [cit. 2009-11-02]. Dostupný na <<http://www.ucitelskyzpravodaj.cz/aktualne/tabid/331/articleType/ArticleView/articleId/445/Harlemsk-koln-zrak-ze-star-koly.aspx>>

2.2 Programy primární prevence v jednotlivých prostředích

V následující podkapitole se zaměřuji na stávající zařazení prevence gamblingu a informací o něm do jednotlivých prostředí vhodných pro primární prevenci patologických jevů. Jak už bylo dříve řečeno, jedná se o rodinu, školu a organizace zaměřené na volnočasové aktivity. Na příkladech ze zahraničí dále uvádím, že zatímco v českém prostředí informovanost o gamblingu dostatečná není, v zahraničí nebezpečí vzniku gamblingu nepodceňují a z toho důvodu má v programech primární prevence své místo. Informace o preventivních programech v této podkapitole proto většinou pocházejí ze zahraničních zdrojů.

2.2.1 Rodina

Programy zaměřené na prevenci patologických jevů v rodině v České republice ve větší míře neexistují, preventivní působení je na rodičích a záleží na jejich informovanosti, kterou získávají z velké části z médií či z dílčích zkušeností z běžného života. Žádné aktivity směřované k větší informovanosti rodičů o gamblingu nejsou vyvíjeny. Mělo by tomu být jinak a rodiče by měli mít možnost získat informace o prevenci patologických jevů, a tedy i o gamblingu prostřednictvím školy. V této podkapitole píšou o častých mýtech v prevenci závislostí, uvádím zde zahraniční doporučení pro rodiče týkající se prevence gamblingu a v poslední části podkapitoly se zabývám problematikou rodiny se závislým členem.

2.2.1.1 Mýty v prevenci

Na tomto místě chci zmínit několik častých, avšak nepravdivých informací, týkajících se prevence patologických jevů obecně. Inspirovala jsem se dokumentem *Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005-2008*³⁷, který je uveřejněný na stránkách MŠMT, úmyslně ji však řadím do části věnované rodině. Ve všech prostředích primární prevence je celá řada mýtů. Přitom je třeba jednoznačně přijmout, že pravdivá informace je předpokladem úspěchu primární prevence. Mýty v prevenci jsem převedla do oblasti prevence gamblingu.

---

³⁷MŠMT, Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže 2005-2008. [online]. aktualiz. 2005-05-03. [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-prevence-socialne-patologicky-jevu-u-deti-a-mladeze>>.

Podle zmíněného dokumentu jedním z mýtů v prevenci je, že znalosti o drogách vedou k experimentu. Říká se, že člověk chce sám vyzkoušet všechno, o čem slyší; ve skutečnosti je však daleko horší tabuizace tématu. Děti je třeba postupně pravdivě a pravidelně informovat o nebezpečí závislostí. Tak jako by nemělo smysl zatajovat jim existenci aut v obavě, aby se nestaly obětí dopravní nehody, není možné zatajit ani existenci heren, hracích automatů, sázení. Je však nutné pravdivě informovat o tom, jak fungují, které z nich jsou více a které relativně méně nebezpečné a v čem toto nebezpečí spočívá. Toho budou rodiče (a pedagogičtí pracovníci ovšem také) schopni pouze v případě, že se sami nechají poučit. Stojí za to přecíst si několik základních informací o tom, jaká je výhernost hracích automatů ze zákona, jak provozovatelé zákon porušují a jaká je skutečná výhernost automatů v praxi, jaké triky provozovatelé heren používají k nalákání nových hráčů. Děti mají také vědět, jaké jsou sociální důsledky gamblingu, jaký je jejich dopad na rodiny gamblerů a kdo a kolik na hazardních hrách vydělává.

Další mýtus (tamtéž) říká, že o návykových látkách se nemůže říkat pravda. Informace, které dětem a mladým lidem poskytujeme, jsou často zkreslené a nepravdivé, například častá informace, že všechny drogy bez rozdílu jsou stejně nebezpečné, je nepravdivá. Stejně tak jsou i více a méně nebezpečné hazardní hry. Hra je tím nebezpečnější, čím větší částka se dá prohrát za krátký časový úsek. Z hlediska vzniku závislosti je častou pastí první výhra. To by měli mít na paměti všichni, kteří si říkají, že pro jednou se nic nestane. Pokud má člověk to štěstí, že nevyhraje, motivace k návratu do herny zdaleka není tak velká, jako v případě, kdy se mu podařilo vyhrát větší částku. Této vlastnosti lidské psychiky dokáží nejlépe využít provozovatelé automatů. Jestliže někde umísťují nový hrací automat, jejich oblíbeným trikem je nastavit jeho výhernost na více než ze zákona předepsaných 70 %. Někde dokonce automat vyplácí více, než bylo vsazeno, a počáteční prodělek je dotován z kapsy provozovatele. Tomu se tak podaří nalákat nové hráče a než si tito všimnou, že automat už dávno přestal „dávat“, jsou bez peněz a v horším případě na cestě k závislosti. O těchto tricích lidé většinou vůbec nevědí, proto platí, že jedinou obranou je informovanost.

Třetí, velice častý mýtus v prevenci uvádí, že jediné nespécifická prevence je účinná. Pravdou je, že sama nespécifická prevence nestačí. Také mezi závislými se najdou lidé, kteří se dříve věnovali sportu či kvalitním koníčkům. Proto by si rodiče neměli myslet, že když děti ve volném čase kvalitně zaměstnají, udělali vše a není potřeba zajímat se o problematiku závislostí a možnosti prevence. Prevenci gamblingu

může dělat každý z nás, tedy také každý rodič dále tím, že sám nehraje, nechodí do heren s dětmi ani sám, nenechá hrát děti (a to na žádných automatech, ani na těch nevýherních), nepůjčuje peníze lidem, o nichž ví, že jsou na hazardu závislí, protože by to vedlo jen k dalšímu prohlubování závislosti. Žádný rodič by neměl svým dětem povolit hru o peníze.

Dokument uvádí ještě čtvrtý obvyklý mýtus, a sice ten, že represe je všemocná. Při současném stavu právní regulace hazardních her tento mýtus raději do oblasti prevence gamblingu nepřevádím. Represe jistě všemocná není, avšak důslednější právní regulaci a výrazné omezení počtu automatů v České republice považuji za jedno z důležitých preventivních opatření.

2.2.1.2 Osm kroků pro prevenci gamblingu ³⁸

Na americkém serveru eHow Parenting Editor, který poskytuje rady rodičům, jsem našla *Osm kroků pro prevenci gamblingu*, jejichž překlad zde uvádím. Jsou mezi nimi i návrhy, které jsou pro nás zatím nové – užívání kreditních karet a placení jimi za hru na internetu. Zdůrazňuje se nicméně velká úloha informovanosti dětí i jejich rodičů o nebezpečí spojeném s gamblingem.

Krok 1

Vzdělat rodiče, pracovníky ve školství a také mládež o nebezpečích spojených s gamblingem. Vědění je síla a nic neposílí mládež víc než to, když se dozví, jak může gambling zničit život. Rodiče a škola by měli vědět o hernách i o možnosti internetového sázení.

Krok 2

Minimalizovat krátkodobé nebezpečí. Pokud sami rodiče jsou gambleři, nezáleží na tom, zda příležitostní nebo pravidelní, neměli by se chlubit svými výhrami a hovořit o úžasných výletech do kasin. Také nenechte děti, aby se dívaly na pořady, které ukazují pozitiva pokeru, ukazují hráče sedící u stolků se slunečními brýlemi a kamennou tvář.

Krok 3

Nikdy nepoužívat jako zdroj příjmů pro školy peníze z provozování sázkových her, heren, kasin. Rodiče by měli pevně odmítnout jakékoli aktivity škol, které by vedly k získání peněz od takových společností, a hledat alternativní cesty.

Krok 4

Zařadit semináře o gamblingu do rozvrhu. Mnoho škol dělá preventivní přednášky, varování o gamblingu do nich však nezařazuje. Gambling by měl být jedním z bodů těchto informačních programů, aby se studenti naučili, že i gambling je závislost. Stejně jako uzdravení alkoholici či uživatelé drog, by měli být na přednášky zváni také abstinující hráči.

Krok 5

Rozpoznat rizikové chování. Rodiče a učitelé by si měli všimnout, když má dítě/mladistvý neobvyklou částku peněz v hotovosti nebo když si často půjčuje peníze. Věnujte pozornost tomu, pokud si všimnete zvýšeného počtu telefonních hovorů s cizími lidmi nebo rozhovorů pozdě v noci. Teenageři závislí na hazardní hře se často stanou

---

³⁸eHow, How to Prevent Teenage Gambling. [online]. [cit. 2009-03-01]. Dostupné na WWW: <http://www.ehow.com/how_2087401_prevent-teenage-gambling.html >.

uzavření a úzkostní, jejich známky se zhoršují a počet jejich absencí vzrůstá. Všimněte si těchto změn co nejdříve.

Krok 6

Pokud byly v rodině dříve jakékoli problémy s gamblingem, buďte ještě pozornější. Pokud budete vědět, že jsou v rodině sklony ke gamblingu, můžete své děti lépe ochránit.

Krok 7

Pokud má Váš potomek kreditní kartu, prostudujte jeho účet. Zeptejte se na každou větší částku peněz, zvláště pokud byla převedena na účet internetové společnosti. Každé zvýšení výdajů by mělo být výstražným znamením. Pokud zjistíte, že Váš potomek užívá kreditní kartu k financování hazardní hry, kartu mu zrušte a uveďte banku, aby nevydalo novou.

Krok 8

Dejte teenagerům různorodé příležitosti pro jiné aktivity. Často totiž hraním jenom zahánějí nudu a stres. Dejte jim více konstruktivních návrhů jak naložit s volným časem – sportovní, hudební, taneční kroužky a další mimoškolní aktivity.

2.2.1.3 Propojenost primární prevence s prevencí sekundární a otázka ochrany před dopady gamblingu v prostředí rodiny se závislým členem

Ne vždy se podaří dítě či jiného člena rodiny před vznikem závislosti uchránit. Jestliže rodič či jiný člen rodiny hraje na automatech, ocitá se rodina ve velice těžké situaci. Jednak se musí vypořádat se sociálními dopady závislosti tak, aby pokud možno co nejméně rodinu zasáhly, jednak děti v rodině se závislým členem jsou více ohroženy vznikem závislosti. Gambling žen – matek přitom působí na výchovu dětí daleko zhoubněji než gambling mužů.³⁹ Ať už je závislý otec či matka dítěte, celá rodina je ohrožena zadlužením a jediné řešení bývá často rozdělení majetku a rozvod. Bývalé rodiny gamblerů jsou pak často závislé na sociálních dávkách.

Kromě existenčních potíží přináší život se závislým členem rodiny další dilemata, chci se zmínit o některých z nich.

Propadne-li jeden z členů rodiny patologické závislosti, nastává pro ostatní nesmírně těžká situace. Člověk, s nímž žili a měli jej rádi, najednou lže, zaplétá se do vlastních lží, likviduje úspory a vytváří nové a nové dluhy, ztrácí se hotové peníze či vybavení domácnosti. Dokud je gambler přihlášen k trvalému bydlení v bytě nebo domě, kde společně s ním bydlí i ostatní, exekutoři mohou zabavit i majetek všech členů rodiny. Často nezbyvá, než zrušit závislému členu rodiny v domě či bytě trvalé bydliště, tím se však ocitá bez přístřeší.

---

³⁹ Srov. NEŠPOR, K., *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*. s.14.

Zvláště obtížná může být situace rodičů, jejichž dítě propadne gamblingu. Pak jim s ohledem na možné exekuce nezbyvá, než zrušit trvalé bydliště vlastnímu dítěti.⁴⁰ S tím se však zvláště matky jen těžko vyrovnávají, a pokud to dokáží, je to pro ně zdrojem neustálých výčitek svědomí.

Na ukázce z rozhovoru s bývalou manželkou gamblera (čerpám ze své absolventské práce) je možné ilustrovat, v jaké finanční situaci se po jeho odchodu ocitla:

„To bylo asi v době, kdy jsem zjistila, že přišel o práci. Že mě vodil za nos. On to vyřešil tím způsobem, že odešel z domu úplně. Prostě sbalil batoh a zmizel. Sbalil auto a zmizel. ... Po měsíci se zničehonic vrátil. Bez auta, bez peněz. Auto prodal, prý za 60 tisíc. Že ho prodal, jsem záhy pochopila, protože jsem ho našla ve Zlíně, seděl za volantem cizí člověk, takže bylo jasné, že auto už není naše. Ztratily se mi další věci z domácnosti, třeba šicí stroj. Chvilku jsem ho nepoužívala, tak jsem ho nehledala a pak už najednou: já jsem ho půjčil jedné paní, ona mi ho jistojistě vrátí.. Zmizely ze sklepa kola. Nenosila jsem nikdy do práce prstýnky, řetízky, měla jsme to doma a pak jsem zjistila, že už to tam nemám. Zmizely i tyhle věci. Kola jsem našla v zastavárně, prstýnky už ne...

...Byt mi zůstal, ale to jsem musela s městem taky vyřešit, protože ten byt byl za manželství a začali mi chodit exekutoři. Byli to exekutoři z firmy Provident, firmy Fast, různé rychlé finance. Pak samozřejmě začaly chodit i exekutorské úpisy za jízdu načerno v trolejbusích a všechno možné, takže jsem musela po určité době reagovat způsobem, že prostě ten člověk tam nemůže mít trvalé bydliště...

...Pobral si různé půjčky. A některé přiznal u rozvodu, bohužel ty dluhy vznikly za manželství, takže jsem se jim nevyhnula, ale do rozvodové dohody šel s tím, že si je zaplatí, že jsou jeho. Potom už de facto při řízení a konečném aktu spořitelny to spořitelna z někoho chtěla dostat, dostala jsme exekuci na plat, takže jsem zůstala ze dne na den bez peněz, takže jsem 20 tisíc zaplatila hned a 60 tisíc jsem doplatila potom. Další půjčky: Ze 30 tisíc dluhů bylo 60tisíc. Banka mi dala šanci, že to můžu splácet klidně celý život po malých částkách, ale ať počítám s tím, že to bude 120 než to zaplatím. ...Musela jsem si půjčit...“⁴¹

Bez podpory rodiny by žena jen těžko zvládala situaci po rozvodu a splácení dluhů, způsobených gamblingem bývalého manžela. Ve chvíli, kdy jí přišla exekuce na plat, byla po nějakou dobu odkázána na jejich pomoc. Naštěstí dokázala věc řešit rázně a relativně včas, kdy ještě dluhy nenarostly do obrovských částek. Přesto si vyčítá, že nedokázala řešit věci dříve a že před nepříjemnou skutečností dlouho zavírala oči.

Za těchto okolností je zřejmé, že se žena rozvedla a po rozvodu si nedokázala zachovat s bývalým manželem jiný vztah než požadavek na pokud možno pravidelné

---

⁴⁰ Ustanovení § 12 Zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, ve znění pozdějších předpisů uvádí:

„Zrušení údaje o místě trvalého pobytu (1) Ohlašovna rozhodne o zrušení údaje o místě trvalého pobytu, byl-li zápis proveden na základě pozměněných, neplatných nebo padělaných dokladů, nepravdivě nebo nesprávně uvedených skutečností, anebo na návrh oprávněné osoby uvedené v § 10 u odst. 6 písm. c), zaniklo-li užívací právo občana k objektu nebo jeho vymezené části (např. bytu nebo obytné místnosti), jehož adresa je v evidenci obyvatel uvedena jako místo trvalého pobytu občana, a neuvádí-li občan tento objekt.“

⁴¹ Srov. VÍTKOVÁ, Z., *Patologické hráčství sociální dopady*. s. 38-39.

placení výživného. Jsou však ženy, pro něž není rozvod z náboženských důvodů přijatelný.

Závislost rodiče či sourozence dítěte zvyšuje pravděpodobnost vzniku závislosti u jiného člena rodiny. Může to být tak, že se závislým mužem propadne gamblingu také jeho partnerka, s těmito případy jsem se setkala i ve výzkumu, který jsem dělala v absolventské práci. Ohroženy vznikem závislosti jsou další děti v rodině

2.2.2 Škola

Základním pilířem primární prevence patologických jevů je prevence na školách. Školy rozvíjejí vzdělávací aktivity pro pedagogy, mají možnost zapojit se do preventivních programů a získat na jejich realizaci dotace z grantů vypisovaných jejich zřizovateli. Školy by měly poskytovat také informace rodičům žáků a upozorňovat je na rizika závislosti, gambling nevyjímaje. V této podkapitole uvádím současný stav prevence gamblingu na školách a na příkladech ze zahraničí ukazují, jaké další možnosti v oblasti preventivního působení školy mají.

2.2.2.1 Minimální preventivní program

Zatímco před rokem 1989 neexistovala prevence drogových závislostí a dnes je samozřejmou součástí preventivních programů, tak jsou dnes do programů primární prevence zařazovány také informace o gamblingu a jeho dopadech. Upozorňuje na to například *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů* vydaný roku 2007 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen MŠMT).⁴²

V tomto dokumentu je také definován *Minimální preventivní program*⁴³, dokument zaměřený na výchovu dětí ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Uvedený program každoročně vyhláší příslušné krajské úřady za podmínek stanovených manuálem pro předkladatele projektů vydaným MŠMT. Minimální preventivní program je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti

---

⁴² MŠMT, Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních. [online]. aktualiz. 2007-11-22 [cit. 2008-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_prevenci_SPJ_k_podpisu_mni.doc>.

⁴³ Ustanovení § 18 písm. c) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.⁴⁴ Minimální preventivní program podporuje vlastní aktivitu žáků, zapojuje do prevence celý pedagogický sbor školy a rozvíjí spolupráci s rodiči. Informuje žáky, rodiče i pedagogy, využívá peer prvky (vrstevnické programy), nabízí žákům pozitivní alternativy chování a cílů, učí je sociálním dovednostem včetně odmítání nabídky, nabízí aktivity pro smysluplné využívání volného času. Efektivita opatření je pak sledována.⁴⁵

K. Nešpor ve studii⁴⁶ zahrnující také syntézu poznatků jiných autorů a z jiných prostředí, kterou je možné nalézt na jeho internetových stránkách, uvádí:

„V oblasti prevence ve školním prostředí existuje rozsáhlý výzkum. Jeho závěry lze shrnout následovně: Efektivní školní programy jsou malé a interaktivní, zahrnují získávání relevantních sociálních dovedností a dovedností potřebných pro život, berou v úvahu místní specifika, využívají pozitivní vrstevnické modely (ne žádné hvězdy, ale vrstevníky z okolí), integrují prevenci legálních i nelegálních látek a zahrnují i snižování dostupnosti látek. Efektivní programy jsou také soustavné a dlouhodobé, využívají více strategií, pamatují na pomoc s ohledem na specifické potřeby znevýhodněných, pokud možno zahrnují i spolupráci s rodiči a mohou používat i krátkou intervenci. I přes to, že uvedené je známo relativně dlouho, naše školy tyto poznatky většinou ignorují. Akce typu přednášek, besed s toxikomany či policisty, promítání filmů a jiná nekvalitní prevence nejen že nepomáhá, ale může dokonce uškodit. Naše pedagogy by mohl inspirovat Life Skills Training Program, výtah, z něhož je volně k dispozici na Internetu. Volně ke stažení je po registraci i česká verze experimentálně ověřeného evropského programu primární prevence EUDAP, 2009.“⁴⁷

Na rozdíl od K. Nešpora se nedomnívám, že by kvalitně připravené besedy s toxikomany, (potažmo tedy i) gamblery či policisty mohly žákům uškodit, naopak je považují za dobré akce, které jsou v souladu se zahraničními doporučeními. Samozřejmě je přínosnější, je-li preventivní program dlouhodobý.

2.2.2.2 Příklad: prevence na školách ve Zlínském kraji

Zajímalo mě, jak je tomu s prevencí gamblingu na školách ve Zlíně a okolí. Nejprve jsem tedy oslovila Odbor školství, mládeže a sportu Zlínského kraje. Z písemné (e-mailové) odpovědi jejich zaměstnankyně cituji: „Zlínský kraj a další organizace, školy, školská zařízení, NNO řeší většinou sociálně patologické jevy komplexně. Není zařízení, které by bylo speciálně zaměřené na gambling nebo které by se tomuto jevu věnovalo více, než ostatním SPJ. Ve všech programech je toto téma zohledněno stejně

⁴⁴ Ustanovení § 12 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

⁴⁵ MŠMT, *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních*. [online]. aktualiz. 2007-11-22 [cit. 2008-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_prevenci_SPJ_k_podpisu_mni.doc>.

⁴⁶ Srov. NEŠPOR, K., O prevenci návykových nemocí dětí a dospívajících bez iluzí. [online]. aktualiz. 2009-11-09 [cit. 2009-11-09]. Dostupné na: <<http://www.drnespor.eu/denicek.html>>.

⁴⁷ Srov. tamtéž.

jako další. Nepatří mezi nové SPJ, těmi jsou například sebepoškozování. To ovšem není důvodem toho, abychom se jím nezabývali, stejně jako skutečnost, že tento sociálně patologický jev nepatří mezi nejvíce rozšířené. Těmi jsou kouření a vulgarismus. Hráčství je uváděno ve statistikách našich škol na posledním místě, ale je to i tím, že jde o jev skrytý.⁴⁸

Ráda bych se zastavila u dvou věcí: Jednak mě překvapilo zařazení kouření a vulgarismu mezi patologické jevy a jednak zjištění, že gambling nepatří mezi nové patologické jevy. Z další části dopisu vyjímám: „S panem K., přesněji s panem Mgr. B., jsme dávali dohromady projekt, který byl v rámci Programu I. (Program na podporu minimálních preventivních programů škol a školských zařízení) loni podpořen poměrně slušnou částkou, která stačila k rozjezdu a následně soukromé aktivitě pana K.. Taky jsem osobně pana K. propagovala na poradách školních metodiků škol Zlínského kraje. Z důvodů, které uvádíte i Vy, že toto téma je poměrně málo frekventované a vítáme každou aktivitu. Proto ji podporujeme i nadále, i když se v jiných případech snažíme o to, aby programy, které jsou uváděny ve školách, byly akreditované. Což program pana K. není. Ale protože má za sebou rok dobrého působení a ohlasy ze škol jsou pozitivní, má naši podporu. ...mohu Vás ujistit, že předmětem výchovy ve školách i vzdělávání školních metodiků prevence a činnosti okresních metodiků prevence jsou i otázky gamblingu.“⁴⁹

Pana K., zmiňovaného v odpovědi, znám osobně. Je to bývalý gambler, který ze své vlastní iniciativy začal nabízet školám přednášky na téma gamblingu a nebezpečí s ním spojených. Není to jediná jeho aktivita, angažuje se i jinak. Oslovuje politiky na komunální úrovni, snaží se je upozorňovat na nebezpečí spojená s gamblingem a sám přichází s návrhy, které by mohly vzniku gamblingu předcházet, aktivně se zapojuje do iniciativ k jeho větší právní regulaci. Ve svém postoji není mezi bývalými gamblery výjimkou, ve své aktivitě však ano. Přednášky pana K. mají mnoho kladných referencí jak na Zlínsku, tak i na vzdálených místech republiky. Jeho původní motivací bylo vydělat ve volném čase další peníze na splácení dluhů ze hry; k tomu se později připojila myšlenka, že bude-li relativně veřejně známý, bude cítit větší závazek, aby hraní odolal a aby jej nikdo nemohl potkat v herně. Dalo by se říci jakýsi druh terciární prevence šitý na míru bývalému gamblerovi s extrovertní povahou. Pan K. na svém příkladu bez předsudků ukazuje vlastní naivitu, s jakou se domníval, že lze tímto

---

⁴⁸e-mail Odbor školství, mládeže a sportu, KÚ Zlínského kraje. 2009-03-10.

⁴⁹ tamtéž.

způsobem vydělat peníze na pozdější splácení narůstajících dluhů. Kolik let života jej splácení dluhů už stálo a kolik jich ještě zbývá. Sama jsem byla svědkem, jak se po besedě s panem K. rozpoutala živá diskuze mezi žáky a učitelem matematiky na téma nastavení výhernosti automatů, počtu pravděpodobnosti a zisků majitelů heren. Samozřejmě, že takové informace samy o sobě žáky od vyzkoušení hry neodradí, avšak nějaké informace, které jinde neuslyší, si snad z přednášky odnesou – že totiž nad automatem se vyhrát nedá, že propadnout závislosti je velmi snadné a dostat se z ní a splatit dluhy může být úkol na celý zbytek života.

Oslovila jsem několik zlínských škol⁵⁰, abych se zeptala, zda do programu primární prevence zařazují informace týkající se gamblingu. Minimální preventivní programy běží na všech školách, protože to přímo vyplývá ze zákona. Na žádné z oslovených škol však jejich součástí nejsou informace o gamblingu. Jak mi řekly oslovené ředitelky škol či metodikové prevence, informace o patologických jevech obecně jsou spíše součástí výuky v rámci osnov, a to spíše ve vyšších ročnících základních škol. V rámci těchto předmětů probíhaly také besedy pana K.; byly to s největší pravděpodobností jediné informace o nebezpečích spojených s gamblingem, které školy žákům poskytly.

2.2.3 Organizace zaměřené na volnočasové aktivity

Na závěr besed zmiňovaných v předchozí kapitole se pan K. žáků ptává, kdo z nich už na automatu hraní o peníze vyzkoušel, a vždy se zvedne několik rukou, a to i když se jedná o desetileté děti. Na otázku, co k tomu děti vedlo, nejčastější odpověď zněla: z nudy, byla příležitost, tak jsem to zkusil. Nechci se teď zamýšlet nad tím, kdo děti do herny pouštěl a hraní jim umožnil bez ohledu na platný zákon. Podstatné je, co z toho vyplývá: že v českém prostředí skutečně není třeba hrací automaty cíleně vyhledávat, jejich nabídka je všude, a to i na místech, kam chodí děti. Opět se vracím k Nešporovi: „Z celospolečenského hlediska je kriticky důležitá dostupnost alkoholu, drog, tabáku a hazardu pro děti a dospívající a také cena. Cenou se rozumí nejen cena finanční, ale také námaha spojená s opatřením si alkoholu, cigaret, dostupnost hazardu.

---

⁵⁰ Rozeslala jsem dotazy e-mailem na ředitele všech zlínských základních škol. Přišla mi pouze jedna odpověď, proto jsem se pokusila oslovit ředitelky a učitelky, které znám osobně nebo telefonicky. Z jejich odpovědí vycházím.

V České republice je pivo levnější než nealkoholické nápoje, alkohol i hazard se zde masivně propagují a to i v časech, kdy televizi sledují školní děti.⁵¹

To je poměrně přesný popis českého společenského prostředí. Bohužel, dostupnost a nabídka automatů je v České republice ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi vysoká a nezbyvá, než se zaměřit na to, aby děti a mládež měly co nejméně důvodů ji využít. Kromě dostatku kvalitních informací by měl být také dostatek příležitostí pro děti k tomu, aby měly kde trávit volná odpoledne, která mohou být jinak velkou příležitostí k poznávání „zakázaného ovoce“. Organizací pro děti a mládež není málo, problém vidím v tom, že jejich navštěvování je pro rodiče dětí mladšího školního věku často spojeno s potřebou doprovázet děti do těchto zařízení. Co zvládne bez problémů úplná rodina s podporou prarodičů, to může být pro osamělého rodiče neřešitelný problém. Pamatuju si, jak moje děti před téměř dvaceti lety navštěvovaly ZŠ s rozšířenou výukou výtvarné výchovy. Dvakrát týdně celou třídu vodila přes několik rušných ulic do budovy Základní umělecké školy sama učitelka výtvarné výchovy a rodiče mohli být v práci klidní, že o dítě je postaráno. Jak jsem již dříve zmiňovala, především se domnívám, že by mělo docházet k většímu propojení školy a volnočasových aktivit tak, aby i děti rodičů, kteří nemohou věnovat čas doprovázení dítěte do odpoledních kroužků, měly možnost účastnit se zájmové činnosti.

2.2.3.1 Nabídka volnočasových aktivit

Omezení možnosti přístupu k hazardním hrám zákonem je tématem celé následující kapitoly, na tomto místě se chci věnovat nabídce volnočasových aktivit, které jsou důležitou součástí primární prevence (takzvané nespecifické prevence). Je v naší republice dostatečná nabídka volnočasových aktivit pro děti? Je těžké najít pro dítě sportovní kroužek, kde by samo mohlo aktivně rekreačně sportovat, protože většinou jsou podporovány pouze děti talentované, u nichž je předpoklad, že v daném sportu vyniknou, je to nakonec pochopitelné, protože nákladnost vybavení je velká. Jak se zdá, ani možností pro děti, které mají nejenom chuť sportovat, ale i nadání není mnoho. Pro ilustraci uvádím citaci z článku deníku DNES z 9.3.2009, kde atletický manažer Atletického klubu v Kroměříži Ondřej Němec uvádí: „V Kroměříži se věnujeme nejen dospělým, ale i mládeži. Bohužel nás limituje fakt, že máme nedostatek vlastních a kvalitních trenérů. Nedokážeme je sehnat, ani v okolí takoví nejsou.“

---

⁵¹ Srov.: NEŠPOR, K, O prevenci návykových nemocí dětí a dospívajících bez iluzí. [online]. aktualiz. 2009-11-09 [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.drnespor.eu/denicek.html>>.

Nemáme trenéry hlavně pro technické disciplíny, proto musíme bohužel některé mladé atlety odmítat. Přitom trenéry bychom dokázali zaplatit, ale je to zkrátka velký problém“⁵²

2.2.3.2 Motivace k práci s mládeží a větší propojení školy s trávením volného času jako součást prevence patologických jevů

Mnohé z dotazovaných učitelek⁵³ mi řekly, že znají lidi, kteří by byli ochotni se práci s mládeží věnovat, z finančních důvodů to pro ně ale není lákavé. Finanční podpora pro vedoucí zájmových kroužků a amatérských sportovních kroužků nejen z řad studentů, ale i aktivních dospělých by měla být samozřejmostí, stejně jako zpřístupnění sportovišť pro amatérské sportovce. Finanční prostředky musí zcela samozřejmě plynout z veřejných rozpočtů, z programů komunitního plánování. Účast na volnočasových aktivitách by měla být dětem pokud možno umožňována přímo ve škole či v její blízkosti tak, aby nemusely nikam docházet. Nejde totiž o to, nabízet kroužky dětem motivovaných rodičů, jde o to, zaujmout děti, jejichž rodiče nezajímá, kde tráví volný čas a co se s nimi děje po vyučování. Nabídnout co nejširší spektrum volnočasových aktivit pro co nejširší skupinu dětí a mládeže tak, aby také děti, které jsou nejvíce ohrožené sociálně-patologickými jevy, měly koníčka, zájem, který by v ideálním případě dokázal uchránit před vznikem závislosti na drogách, na hracích automatech. A pokud by přece jen závislosti odolát nedokázaly, měly by alespoň ve chvíli, kdy budou chtít se závislostí skoncovat, na co navázat a k čemu vracet.

Například ve Zlíně na Univerzitě Tomáše Bati je obor Sociální pedagogika, obor přímo zaměřený na práci s problémovými dětmi a mládeží. Je škoda nevyužít takového potenciálu znalostí, studenti by mohli za finanční podpory prostředků z městského rozpočtu dobrovolnický působit jako koordinátoři práce s mládeží ve Zlíně a okolí. To samozřejmě neplatí jen pro studenty sociální pedagogiky, také mezi studenty jiných oborů (či mezi dospělými pracujícími) je mnoho výborných trenérů, vedoucích zájmových kroužků nebo skautských vedoucích. Bohužel se však nedostává finančních prostředků, které by tyto lidi k práci s mládeží více motivovaly.

2.2.3.3 Příklad ze zahraničí – větší provázanost rodiny, školy a volnočasových organizací

V zahraničí existují programy specificky zaměřené přímo na prevenci gamblingu a problematika týkající se gamblingu je speciálně zdůrazněna v preventivních

⁵² NĚMEC, O., V Kroměříži chybí trenéři mládeže. DNES. Východní Morava. 2009-03-09.

⁵³ Opět připomínám, že se jednalo o nahodilé dotazování, nikoliv o výzkum, proto je tato sdělení třeba považovat spíše za pohled konkrétních osob, který však vychází z jejich konkrétních zkušeností

programech daleko více než u nás. Je to způsobeno tím, že v zahraničí jsou daleko více známy sociální dopady gamblingu a jsou známy náklady, které vznikají pro stát s každým jednotlivým člověkem propadlým hazardní hře. Jaké náklady to mohou být, vyjímám ze studie senátora Novotného:

„Mezi největší náklady veřejných rozpočtů patří výdaje na potlačování průvodních negativních sociálních jevů. Nejsnáze doložitelné jsou výdaje na léčbu závislosti na hazardních hrách, patologického hračství (dg. F63.0).

Mezi další náklady veřejných rozpočtů, které způsobují negativní dopady hazardního průmyslu na společnost, patří výdaje na potírání související trestné činnosti. Přesnou hodnotu nelze z důvodu neexistence oficiálních statistik uvést.

Těžko lze rovněž vypočítat, kolik stojí daňového poplatníka patologický hráč soudce (jenom v Praze jsou to 3 soudci), patologický hráč policista (známé jsou desítky případů), patologický hráč, který dříve vlastnil prosperující firmu nebo dospívající patologický hráč, který kvůli hazardní hře nedostudoval. Americký ekonom Earl Grinols z university v Illinois spočítal, že sociální náklady gamblerství (zvýšená kriminalita, nezaměstnanost, osobní bankroty atd.) stojí americkou ekonomiku ročně 54 miliard dolarů.⁵⁴

Konkrétně ve Spojených státech amerických existují celé programy na posílení funkce rodin, v nichž je kladen důraz rovněž na prevenci gamblingu. O závislostech a preventivních programech se zde hovoří mnohem déle než u nás.

Na oficiálních stánkách oddělení pro služby občanům státu Oregon, Kreton department of Human Services, jsem našla materiál z roku 2003 s názvem *Problem Gambling Prevention Ressource Guide for Prevention Professionals*, [Prevence gamblingu – příručka pro profesionály v prevenci].⁵⁵ V příručce uveřejněné programy prevence závislostí byly podrobeny evaluaci a ty, které se ukázaly jako efektivní, tzv. „dobrá praxe“ jsou pak používány v komunitách a školách po celých Spojených státech amerických. Pro gambling žádný takový program oficiálně neexistoval (2003). Příručka vznikla právě proto, aby seznámila preventisty s programy prevence specificky zaměřenými na gambling, u nichž se dalo očekávat, že evaluace je jen otázkou času, protože právě probíhala. Zároveň má materiál povzbudit preventisty k tomu, aby zařadili prevenci gamblingu do již existujících programů prevence.

Ráda bych tuto příručku alespoň krátce představila, protože informace v ní obsažené považuji za dobrý příklad toho, o čem by měli být informováni také čeští metodikové prevence.

⁵⁴ NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*, [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>. s.14

⁵⁵ Srov. MAROTTA, J. O.; HYNES, J., *Problem Gambling Prevention Guide for Prevention Professionals*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.1800betsoff.org/common/pdf/prevention_guide.pdf>.

V první části materiálu jsou vyjmenovány rizikové faktory vzniku gamblingu u dětí a mladistvých, které vyplynuly ze studií publikovaných ve Spojených státech v letech 1997 – 2003. Studie prokázaly, že jedním z hlavních rizikových faktorů vzniku gamblingu je snadná dostupnost hazardu. Dalšími rizikovými faktory jsou: neinformovanost rodičů a rodinných příslušníků o tom, že děti pravidelně navštěvující herny jsou ohroženy vznikem závislosti, dále fakt, že rodiče nevěnují pozornost tomu, že jejich děti navštěvují herny, neinformovanost rodičů o nebezpečích spojených s gamblingem obecně. Více ohroženy vznikem závislosti jsou děti, jejichž rodiče nebo sourozenci sami hrají či jsou sami hazardu závislí, popřípadě jsou tito zapojení v nezákonných aktivitách, rizikovým faktorem jsou dále konflikty v rodině, děti osobnostně více impulzivní, děti se sklonek vyhledávat senzací, vzrušení, děti užívající návykové látky či děti s kriminálním jednáním. Častá je delikvence mladistvých v souvislosti s gamblingem – to už nicméně může být spíše důsledek gamblingu, než jeho příčina. Záleží také na komunitě a vrstevnících, v nichž se dítě pohybuje, vliv vrstevníků na první pokusy s hazardní hrou přiznalo v šedých amerických studiích 44 % dospívajících. Rizikovým faktorem patologických jevů všeobecně jsou rovněž přestěhování a jakýkoli jiný přesun – z jedné základní školy do druhé nebo na střední školu, do učení, nedostatečná míra sociální kontroly v sousedských vztazích, extrémní chudoba. Čím později se dítě setká s nabídkou hazardních her, tím menší je pravděpodobnost vzniku závislosti na nich. Rizikovým faktorem vzniku závislosti je totiž také brzká výhra.⁵⁶

Potenciálním ochranným faktorem je naopak silná vazba s rodiči, budování vlastní sebedůvěry, umění odolat a dovednost odmítnout nabídku, dobrý vztah ke škole, pocit sounáležitosti se školou, s rodinou, s komunitou, s vrstevníky, ochota zapojit se a ochota pomáhat druhým. Bylo prokázáno, že na školách, jejichž žáci mají dobré studijní výsledky, je i menší procento závislých na návykových a jiných látkách. Celková společenská atmosféra a míra tolerance se projevuje i tím, jakým způsobem jsou podávány informace o společenských normách a závislostech v médiích.⁵⁷

Ve druhé části příručky jsou pak představeny jednotlivé programy prevence gamblingu a to programy vyzkoušené, i ty, jejichž evaluace je otázkou času. Příručka uvádí celkem osm těchto programů, jedná se o programy zaměřené na děti staršího

---

⁵⁶ Srov. MAROTTA, J. O.; HYNES, J., *Problem Gambling Prevention Guide for Prevention Professionals*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.1800betsoff.org/common/pdf/prevention_guide.pdf>.

⁵⁷ Srov. tamtéž.

školního věku a středoškoláky. Nechci jednotlivě popisovat každý z nich, ale uvedu, jakým způsobem s dětmi a mládeží pracují a na co se zaměřují. Jednak posilují kompetence dětí a mládeže, jejich kritické myšlení, informují o teoriích počtu pravděpodobnosti, nabízejí tomu odpovídající statistiky výhernosti. Dále programy prezentují fakta, týkající se gamblingu, zamýšlejí se nad důvody, proč lidé hrají, dodávají informace také pro pedagogy a pro rodiče dětí, poskytují telefonní čísla, kam je možné obrátit se pro pomoc v případě problémů v souvislosti s gamblingem. Programy informují o jednotlivých typech hazardních her a o míře jejich nebezpečnosti, zážitkové programy pak nabízejí alternativy trávení volného času a posilují schopnost dětí a mládeže posoudit míru rizika, dokázat odmítnout a nabídku odolat. Časově jsou programy buď jen v trvání několika zhruba 60 ti minutových setkání, v tom případě se jedná většinou jen o prezentaci fakt týkajících se gamblingu, nebo jsou to programy delší, sebezkušenostní, takové nabízí například YMCA. Cílem všech těchto programů je nabídnout dostatek informací dětem, pedagogickým pracovníkům, a také rodičům.⁵⁸

2.2.4 Omezení způsobená legislativou

Co všechno může společnost udělat pro kontrolu gamblingu? Téma regulace hazardu je v současné době hodně zpolitizované, politické strany se snaží ve svých předvolebních slibech zaujmout nově proklamovaným bojem proti hazardu. Současnou právní úpravou a navrhovanými změnami herního zákona se budu zabývat podrobně v další kapitole. Jedná se o omezení počtu hracích automatů, omezení přístupu k nim, zákaz reklamy na hazard, větší průhlednost a kontrolu odvodů pro sport a nadace. V této podkapitole se chci zaměřit na to, co mohou dělat např. občanské iniciativy ve svých městech a regionech za současného stavu právní regulace.

Ráda bych zde zmínila několik návrhů, které vznikly jako občanská iniciativa a které jsme jakožto skupina občanů města Zlína zasílali politikům – primátorce a zastupitelstvu města Zlína, Zlínského kraje. V našich návrzích jsme využili také připomínky pracovní skupiny pro tvorbu Herního zákona, které se do něj již s největší pravděpodobností nedostanou. Realizaci těchto návrhů na obecní, popřípadě krajské úrovni však podle mého názoru žádná zákonná omezení nebrání.

Navrhujeme stanovit přísný zákaz vstupu mladistvých do heren místní vyhláškou a nastavení pokut tak, aby jejich výše byla pro majitele herny citelná. Při prvním

---

⁵⁸Srov. MAROTTA, J. O.; HYNES, J., *Problem Gambling Prevention Guide for Prevention Professionals*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.1800betsoff.org/common/pdf/prevention_guide.pdf>.

porušení 50 tisíc korun, při druhém 500 tisíc korun a při třetím odebrání licence. V souvislosti s tím navrhujeme zavést časté kontroly věku hráčů Městskou policií.

Navrhujeme zavedení registračních karet hráčů. Povinná registrace hráčů je ve světě běžná (v Evropě např. Francie)⁵⁹, v ČR je povinnost registrace hráčů, uzákoněná v platném zákoně 202/1990, obcházena.⁶⁰ Toto opatření by mělo být spíše celostátní, přesto stojí za zvážení i na komunální úrovni. Zavedení kontroly provozovatelů výherních automatů, zda neupravují protizákonné nastavení výhernosti automatů – toto nastavení motivuje ke hře a ke vzniku závislosti.

Navrhujeme regulaci reklamy na hazardní hry městskou vyhláškou, popřípadě její úplný zákaz (bilboardy, blikající vývěsní štíty heren).

Chceme, aby se opatření související s prevencí a omezováním gamblingu stala součástí komunitního plánování a aby byly vyčleněny peníze na podporu programů primární prevence a na práci s mládeží. Navrhujeme do preventivních programů na školách Zlínského kraje zařazovat informační programy o gamblingu a spojit je s informacemi k prevenci zadlužování (rychlé půjčky). Součástí programů budou statistiky - zisky hazardního průmyslu, vyčíslení finančních ztrát, společenských dopadů - kriminalita, rozpad rodin, srovnání s jinými zeměmi. Navrhujeme problematiku gamblingu pravidelně medializovat.

V této kapitole jsem se zabývala prevencí gamblingu v prostředí rodiny, školy a volnočasových organizací. Zjistila jsem, že ve všech těchto prostředích je přikládána velká váha především nespecifické prevenci, informace o gamblingu se k dětem a rodičům dostávají nepravidelně a záleží jen na učitelích, zda je považují za důležité, ani sami pedagogové nepovažují gambling za příliš častý a ohrožující jev. Uvedla jsem několik návrhů, co může společnost a občané dělat pro omezení nabídky hazardních her a omezení přístupu k nim. V následující kapitole se budu věnovat možnostem právní regulace.

---

⁵⁹ Srov. NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁶⁰ Ustanovení §50, odst. 3, zákona 202/1990 který umožňuje úředníkům Ministerstva financí povolit hazard kamkoliv za podmínek, které samo stanoví a na takto povolená hrací zařízení se pak ustanovení téhož zákona již dále nevztahují.

3 PRÁVNÍ MOŽNOSTI OMEZENÍ GAMBLINGU

Patří omezení přístupu k hracím automatům a dalším hazardním hrám k možnostem prevence gamblingu či nikoli? Karel Nešpor stejně jako Dobrila Hrůzová z kroměřížské Psychiatrické léčebny mají jasno – jak chcete bojovat s patologickým hráčstvím a provádět prevenci, bude-li na každém kroku herna? Problémové hraní vzrůstá tak, jako vzrůstá počet příležitostí k němu. Po omezení hracích automatů a tím příležitosti k hraní podle zahraničních průzkumů volá 98% hráčů, toto číslo potvrzuje i studie primáře Nešpora z roku 2007, kteří se snaží nemoci patologického hráčství zbavit a nechápou, proč jim stát neklade v dosažitelnosti hazardních her větší překážky tak, jak je to obvyklé jinde ve světě.⁶¹

„Gambleři se mohou radovat, zlínská radnice prohrává boj s automaty. Magistrátu ve Zlíně se nedaří snížit počet výherních automatů ve městě. Když vydal vyhlášku omezující počet automatů, začaly se v hernách objevovat videoterminály, na které jsou krátké i zákony. Automaty přibyly už i v budově Domu kultury. Zatímco počet klasických výherních automatů už město vyhláškou z ledna 2008 omezilo, na modernější videoterminály je stále krátké. Na vině je fakt, že zřízení videoterminálů povoluje pouze ministerstvo financí. Město Zlín na jeho rozhodnutí nemá vliv.“⁶² Na vysvětlenou dodávám, že na kroužky do Domu kultury chodí kolem blikajících automatů děti ze Zlína a blízkého okolí.

Skutečně se gambleři radují, jak píše redaktor v citovaném článku? Na internetových stránkách Dr. Nešpora jsem našla následující text vztahující se, jak sám uvádí, k malému výzkumu mezi pacienty: „Zkušenost s hazardními automaty, kasiny a sportovními sázkami před 18. rokem uvedlo 32 %. Hazardní hry působily největší problémy ve finanční oblasti (97%) a v rodinném životě (89 %), v oblasti duševního zdraví (79 %), v pracovní oblasti (57 %). Častá byla i trestná činnost nebo uvažování o ní. 95 % patologických hráčů považuje hustotu zařízení, kde se provozuje hazardní hra, za příliš vysokou. Uvítali by, kdyby těchto zařízení ubylo a kdyby měla kratší otevírací dobu. 93 % by zakázalo reklamu hazardu.“⁶³

⁶¹ Srov. NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁶² SKÁCEL, P., Zlín prohrává boj s automaty. DNES, B3. 2009-05-07.

⁶³ Srov. NEŠPOR, K., O prevenci návykových nemocí dětí a dospívajících bez iluzí. [online]. aktualiz. 2009-11-09 [cit. 2009-11-09]. Dostupné na: <<http://www.drnespor.eu/denicek.html>>.

Motivace veřejných činitelů k většímu omezení herních automatů je nízká také proto, že daně z provozu automatů jsou nezanedbatelným přínosem do obecního i státního rozpočtu. V tomto byznysu se točí velké množství peněz. Jak uvedlo Ministerstvo financí, za rok 2008 prosázeli Češi rekordních 128,5 miliardy korun, což je o 18,6 procenta více než v roce 2007⁶⁴. Z toho byly lidem vyplaceny výhry 98 miliard korun a firmy zabývající se hráčským byznysem utržily po odečtení všech poplatků a povinných odvodů na dobročinné účely zhruba 21 miliard korun. Na tomto místě je třeba říci, že čísla Ministerstva financí vycházejí z údajů hernami oficiálně přiznaných, na jejichž základě platí majitelé odvody. Vzhledem k často nezákonnému nastavení výhernosti automatů a terminálů a k neochotě přiznávat všechny dosažené příjmy odhadují odborníci skutečnost jako nejméně dvojnásobek. Největší podíl na částce 128,5 miliard – 63 miliard korun – měly výherní automaty, největší růst však zaznamenaly takzvané „technické hry“, což jsou především videoloterijní terminály. Tam objem výher vzrostl více než 1,5 krát proti roku 2007 – na 36 miliard korun.⁶⁵

3.1 Stávající právní regulace hazardních her v České republice

V naší republice je provozování hazardu upraveno zákonem č. 202/1990 Sb., takzvaným loterijním zákonem. Mimo něj dopadají na provoz hazardních her příslušná ustanovení zákona číslo 565/1990 Sb., o místních poplatcích, zákona 634/2004 Sb., o správních poplatcích a zákona číslo 500/2004 Sb., správní řád. Všechny uvedené předpisy byly několikrát novelizovány. Samotný loterijní zákon však nebyl dosud ve své herní části zásadním způsobem novelizován, pouze novelou 149/1998 Sb., bylo umožněno obcím, aby cestou vydání OZV omezily provozování výherních hracích přístrojů (VHP) na svém území, také bylo obcím umožněno, aby z provozování VHP získaly vyšší příjmy.⁶⁶

---

⁶⁴ Srov. MFČR, Hodnocení výsledků provozování loterií a jiných podobných her za rok 2008. [online].]. [cit. 2009-11-10]. Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/loterie_statistika_47815.html>.

⁶⁵ Srov. tamtéž.

⁶⁶ Srov. MFČR, Herní problematika. Současná právní úprava. [online]. [cit. 2009-11-10]. Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/hernizakon_problematika.html>.

3.1.1 Zákon č. 202/1990 Sb.

Loterijní zákon platný od roku 1990 byl napsán jako kogentní (jeho princip je přesně definovaný, nárokový), což znamená, že úředníci se nemohou odchýlit od v zákoně definovaných podmínek pro provozování hazardních her. Když se v roce 1998 obcím podařilo prosadit novelizaci zákona a dosáhnout tak možnosti omezení umístování výherních hracích přístrojů, prosadila si zároveň lobby jejich provozovatelů do stejného zákona §50, odst. 3, takzvanou výjimku dispozitivní, která umožňuje úředníkům Ministerstva financí povolit hazard kamkoliv.⁶⁷

„(3) Ministerstvo může povolovat i loterie a jiné podobné hry, které nejsou v zákoně v části první až čtvrté upraveny, s tím, že v povolení budou všechny podmínky provozování podrobně stanoveny. Použije přitom přiměřeně ustanovení části první až čtvrté zákona.“⁶⁸

S využitím této výjimky provozovatelé hazardních her dokázali v roce 2003 obejít celý platný loterijní zákon a pomocí znaleckých posudků prosadit na ministerstvu financí, že se nevztahuje na nové technické hry a tak za pomoci znaleckých posudků prosadila v tomto roce Sazka první takzvané videoloterijní terminály, na nichž je výše sázek neomezená. A to i do míst, kde podle stále platného zákona č. 202/1990 Sb. nemohou být umístěny ani výherní hrací přístroje (např. pizzerie, cukrárny, obchodní domy či čerpací stanice). Zatímco výherní automaty obec může omezit alespoň v okruhu 100m od škol a podobných institucí, u nových typů heren povolených ministerstvem financí na základě výjimky obec tuto možnost nemá, neboť §50, odst. 4 uvedeného zákona se na tato tzv. technická zařízení povolovaná přímo ministerstvem financí nevztahuje.⁶⁹

„(4) Obec může stanovit obecně závaznou vyhláškou vydanou v samostatné působnosti, že výherní hrací přístroje mohou být provozovány pouze na místech a v čase vyhláškou určených, nebo stanovit, na kterých veřejně přístupných místech v obci je provozování výherních hracích přístrojů zakázáno.“⁷⁰

Zajímavé je, jak různými způsoby je možno podat a zdůvodnit právní úpravu povolování různých sázkových her. Na stránkách Ministerstva financí věnovaných

⁶⁷ Srov. NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁶⁸ Ustanovení § 50 zák. č. 202/1990 Sb.

⁶⁹ Srov. NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁷⁰ Ustanovení § 50 zák. č. 202/1990 Sb.

hernímu zákonu je možno se dočíst následující informaci, týkající se povolování sázkových her:

„Ze specifické povahy tohoto podnikání vychází i právní úprava povolování sázkových her do provozu. Většinu sázkových her povoluje Ministerstvo financí. Pouze výherní hrací přístroje za Kč a některé „menší loterie“ a tomboly povolují obce.“⁷¹

Zní to, jako by právě Ministerstvo financí bylo zárukou, že podrobně prověří každý subjekt, který by chtěl provozovat sázkové hry v České republice. Přitom opak je pravdou. Na zařízení, povolená Ministerstvem financí na základě ustanovení §50, odst. 3, se ani ustanovení §50, odst. 4 ani další omezující ustanovení zákona 202/1990, která uvádím dále, nevztahují a tím prakticky vzniká stav naprosté neregulace. Povolování výherních zařízení přímo ministerstvem s sebou navíc nese značnou možnost pro korupci a prakticky chybí nastavení pravidel v souvislosti s nástupem nových technologií.

Nové technické hry jsou přitom daleko nebezpečnější než výherní hrací přístroje staršího typu, u nichž množství vsazených peněz na jednu hru je ze zákona omezeno na 2 Kč v restauraci, 5 Kč v herně a 50 Kč v kasinu, nejvyšší hodinová prohra je stanovena na 1 000Kč u výherních hracích přístrojů umístěných v restauraci, 2 000 Kč u výherních hracích přístrojů v herně a na 10000 Kč u přístrojů umístěných v kasinu. Tyto výherní hrací přístroje dále nesmějí být umístěny ve školách, školských zařízeních, v zařízeních sociální a zdravotní péče, v budovách státních orgánů a církví, jakož i v sousedství uvedených budov a dále v okruhu 100 m od těchto budov, stanoví-li to obec vyhláškou.⁷² Na nové technické hry, tedy na videoloterijní terminály povolované přímo Ministerstvem financí se výše uvedené ustanovení zákona 202/1990 nevztahuje a nevztahují se na ně ani další jeho paragrafy: § 36, který říká, že kasino vede denní evidenci návštěvníků a § 47, který stanovuje orgánu, který loterii či jinou hru povolil, také povinnost ji kontrolovat.⁷³

Snad už jen pro dokreslení aktuálního právního prostředí cituji z materiálu senátora Novotného: „Závěrem této kapitoly se chci ještě zmínit o činnosti státem pověřených kontrolních úřadů EZU Praha a ITC a.s. Zlín. Tyto dvě odborné elektrotechnické firmy jsou jedinými firmami v republice, které mají od státu pověření provádět kontrolu loterijní techniky. Velmi podivné je, že se zavedením moderních

⁷¹ MFČR, Herní problematika. Současná právní úprava. [online]. [cit. 2009-11-10]. Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/hernizakon_problematika.html>.

⁷² Ustanovení §. 17 zák. č. 202/1990 Sb.

⁷³ Ustanovení §. 36, 43, 47 zák. č. 202/1990 Sb.

videoloterních terminálů v roce 2003 nebyly tyto firmy pověřeny státním dozorem. Tři roky byl tak provoz řádově mnohem nebezpečnějších přístrojů než jsou VHP, bez odpovídajícího státního technického dozoru. Povolující orgán, tzn. Ministerstvo financí, se spokojil s posudky, dodanými provozovateli hazardních her, které byly vystavovány jakýmkoliv revizními techniky z oboru elektro. Známy je i případ, kdy posudek na centrální videoloterní systém, který v zahraničí připravují stovky odborných programátorů, posoudil v ČR revizní technik na hromosvody, přesto Ministerstvo financí této společnosti spuštění systému umožnilo.⁷⁴ Kdyby se nejednalo o závažnou problematiku a jeden z nejvyšších orgánů státní moci, slova by zněla až zábavně.

3.1.2 Sázení po internetu

Od ledna letošního roku rozšířilo pět největších českých provozovatelů kurzových sázek – Fortuna, Chance, Sazka, Synot a Tip-sport svou nabídku o sázení přes internet. Internetové sázení povolilo ministerstvo financí po několika letech zamítavých stanovisek. Jako zdůvodnění povolení internetového sázení ministerstvo označilo současnou situaci, kdy zahraniční subjekty provozují sázkové hry přes internet, zatímco domácí subjekty povolení nemají, za neudržitelnou. Je to však skutečný důvod povolení internetového sázení domácím subjektům? V naší republice je bohužel velmi slabá politická vůle k omezení hazardu a velmi silná lobby jeho provozovatelů. Zatímco dříve ministr financí Kalousek prohlašoval, že sázení se v ČR může dostat na internet leda tak přes jeho mrtvolu, 17. prosince loňského roku zřejmě změnil názor a sázení po internetu povolil a porušil tím dokonce usnesení vlastní strany KDU-ČSL.⁷⁵

Ministerstvo financí stejně jako v případě videoloterijních terminálů také pro povolení internetového sázení použilo zmocňovací ustanovení v § 50 stávajícího herního zákona, které řeší zcela nové hry a říká, že pokud na ně zákon jako takový nepamatuje, má resort financí právo je povolit sám, svým vlastním rozhodnutím. A také specifikovat všechny podrobnosti fungování takovýchto zcela nových her: Tím ve skutečnosti obešlo veškerá ostatní platná ustanovení stávajícího herního zákona.⁷⁶

O tom, že tento postup byl sporný, hovořil například bývalý šéf Státního dozoru nad sázkovými hrami na ministerstvu financí Pavel Němec: „Pokud ministerstvo

---

⁷⁴ NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁷⁵ Srov. NĚMEC, P., *Velký spěch kolem hazardu na internetu*. [online]. aktualiz. 2008-12-15. [cit. 2009-10-11]. Dostupné na WWW: <<http://www.nemecpavel.cz/index.php/pispvky-a-lanky/39-pispvky-a-lanky/414-velky-spch-kolem-hazardu-na-internetu>>.

⁷⁶Srov. tamtéž.

internetové sázky opravdu povolí, dopustí se podle mého názoru porušení zákona a příslušný úředník bude nutně čelit trestnímu oznámení za zneužití pravomoci veřejného činitele.“⁷⁷

Stalo se, internetové hraní je tady. Pokud nedojde ke změně zákona a internetové hraní nebude opět zakázáno, a to bohužel nepředpokládám, nejdůležitější je zamezit přístup k němu nezletilým. Proč? Na jednom americkém serveru, provozujícím online poker jsem našla následující příspěvek blogera. Tento člověk, sám hráč online pokeru (zřejmě nikoli hráč závislý) obviňuje kongres z nedostatečné povinnosti kontroly hraní nezletilých ze strany společností provozujících online herny a volá po zpřísnění zákona:

„Tím, že internet je dostupný každému, mají společnosti, provozující internetové hraní vesvých rukou velkou odpovědnost. Jedna z nejdůležitějších věcí je kontrola přístupu nezletilých. S rapidní expanzí online kasin mnozí nezletilí hráči získali neomezený přístup na tyto stránky. Nehledě na preventivní opatření je pro ně relativně snadné je obejít a hrát kasinové hry nebo online poker.

Gambling může ve svých důsledcích dětem a mladým lidem způsobit krátkodobé či dlouhodobé problémy. Co se těch dlouhodobých problémů týká, jsou děti ve větším procentu, než dospělí hráči jsou ohroženy vznikem problémového gamblingu. Přestože děti dříve dospívají, nejsou dostatečně zkušené a nejsou schopny posoudit co je pro život důležité a oddělit zábavu od reálného života.

Titíž experti doporučují, aby byl problém řešen na národní úrovni a to za pomoci patřičného vzdělávání a nových programů. Ale jistě je také povinností a odpovědností online kasin a pokerových heren postarat se o to, aby nezletilí na jejich stránkách nehráli.

Jedna věc je jistá - UIGEA (Unlawful Internet Gambling Enforcement Act) neprovádí prevenci internetového hraní nezletilých. Čím dříve Kongres změní zákony, tím lépe – doufejme, že dostatek kongresmanů se vzpamatuje včas!“⁷⁸

Z uvedeného příspěvku jsou zřejmé následující věci: američtí experti upozorňují na větší ohrožení nezletilých závislostí a doporučují, aby byly informace o gamblingu součástí vzdělávání. Dospělý člověk umí lépe rozlišit, co je reálný život a kdy jde o zábavu, přestože sám si občas poker zahraje, ví, jak může být online hraní nebezpečné. Jestliže je již internetové sázení povoleno, je třeba dát mu taková pravidla, aby společnosti, které je provozují, měly povinnost kontrolovat, zda se nezapojují také nezletilí.

Toho se dá dosáhnout registrací hráčů a placením za hru prostřednictvím platebních karet – banky mohou mít ze zákona povinnost zablokovat karty nezletilých uživatelů pro veškeré platby přes internet.

---

⁷⁷ NĚMEC, P., Velký spěch kolem hazardu na internetu. [online]. aktualiz. 2008-12-15. [cit. 2009-10-11]. Dostupné na WWW: <<http://www.nemecpavel.cz/index.php/pispvky-a-lanky/39-pispvky-a-lanky/414-velky-spch-kolem-hazardu-na-internetu>>

⁷⁸ Proper Education Needed to Prevent Underage Gambling [online]. [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.toptexasholdem.com/blog/proper-education-needed-to-prevent-underage-gambling>>

3.2 Regulace hazardních her v Evropě a ve světě

V této kapitole vycházím z velké části z informací, které zveřejnil ve své *Studii hazardních her v České republice*⁷⁹ senátor Josef Novotný. Začínal jako starosta Bystřice nad Pernštejnem, která jako jedna z prvních obcí přistoupila k regulaci herních automatů. Senátor Novotný zpracoval studii v loňském roce vyčerpávajícím způsobem a bylo by zbytečné hledat jiné zdroje.

Jak uvádí L. Jandová v článku *Kvůli patologickému hraní se v ČR léčí až 1000 lidí ročně*, díky celkově benevolentnímu přístupu u nás hazardní hry provozuje kolem 500 firem. Z toho 450 provozuje výherní hrací automaty, 28 kasina, 27 sázkové kanceláře, 11 sázkové hry a 10 výherní terminály. Občané již nyní prohrají ročně 11 000 korun na osobu, tedy zhruba 5 % průměrné mzdy. To je čtyřikrát více než v USA.⁸⁰

Zatímco u nás připadá jeden hrací přístroj na 170 obyvatel, v Německu na 500 obyvatel a ve Francii dokonce na 18 tisíc obyvatel.⁸¹ Jak dále J. Novotný uvádí, nikde ve světě, snad s výjimkou několika tzv. herních rájů, neexistuje případ totálně neregulovaného a konkurenčního trhu provozování hazardních her. Ve většině států jsou zákony regulující hazard nastaveny velmi přísně, je v nich dodržována zásada, že čím kratší je interval hraní, tím větší jsou omezení a dohled, aby nevznikla závislost, jednotlivé kategorie hazardu jsou přísně oddělovány. Nejtvrdší hazard je povolen pouze v kasinech s důslednou evidencí hráčů i průběhů hry. V hernách je povolován mírnější hazard a v hospodách pouze málo návykové přístroje. Ve většině států navíc existuje pouze jeden provozovatel, což jednak omezuje nabídku a jednak usnadňuje kontrolu. Všude v cizině je hazardnímu hráči, který má dluhy, vstup do heren zakázán zablokováním registrační karty. V ČR nic z toho neplatí a navíc nejsou díky zavádění nových technických her dodržovány dodržovány ani principy regulace hazardu vyplývající ze zákona o loteriích.⁸²

---

⁷⁹ NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁸⁰ JANDOVÁ, L., *Kvůli patologickému hráčství se v ČR léčí až 1000 lidí ročně*. [online]. Právo, 2008, [cit. 2008-05-08]. Dostupné na WWW <<http://www.novinky.cz/zena/zdravi/138241-kvuli-patologicke-mu-hracstvi-se-v-cr-leci-az-1000-lidi-rocne.html>>

⁸¹ NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁸² NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

Hazardní hry jsou u nás regulovány mnohem méně, než je tomu v ostatních zemích Evropy a ve většině vyspělých zemí světa. Například v Norsku má monopol na provozování hazardních her stát, v Irsku jsou hazardní hry zcela zakázány. K nejbenevolentnějším evropským zemím patří Německo, přesto se zde daří držet hazardní hry na výrazně nižší úrovni, než jaká je v současné době v ČR. Provozování hazardních her regulují jednotlivé spolkové země, přičemž musí respektovat cíle a základní ustanovení státní smlouvy o loteriích. Na udělení povolení není právní nárok. Internetové sázení je v Německu zakázáno.⁸³

V Rakousku povoluje hazardní hry Ministerstvo financí a oba dva existující soukromí podnikatelé pracují pod státním dozorem. Je zde pouze 12 kasin, nicméně hazardní hry s nízkými vklady včetně výherních hracích přístrojů jsou ze státního monopolu vyjmuty a povolují je jednotlivé rakouské země.⁸⁴

Na Slovensku platil až do rozdělení republiky stejný zákon jako u nás, v roce 2005 však na základě jeho novelizace povolování výherních hracích přístrojů zpřísnilo, je zde zavedena evidence sázejících, evidence výher a kontrola. Herny jsou progresivně zdaněny, rozšiřování nových technických her je aktivně bráněno.⁸⁵

Ve Francii je provozování heren zakázáno, s výjimkou kasin, ve kterých však mohou hrát pouze občané jiných měst, nikoli místní. Kasin je zde celkově kolem třiceti a slouží především turistům. V Rusku vstoupil 1. 1. 2007 v platnost zákon číslo 244 paragraf 3, s cílem výrazně omezit dosavadní nekontrolovaný rozmach hazardních her. Výjimku tvoří pouze vybrané zóny (čtyři), kde mají být zacíleny především na zahraniční turisty a dostatečně vzdáleny od ruské metropole.⁸⁶

V USA je hazardní hraní ve většině států přísně regulováno, v některých zcela zakázáno. Výjimku tvoří známé hazardní ráje Las Vegas, Atlantic City, některé indiánské rezervace. Podle zákona, který přijal americký kongres v roce 2006 je zakázáno internetové hraní a to tak, že bankám je zakázáno uskutečňovat pro tento účel bezhotovostní převody. Podobný postup zvolily také další země, jako například Austrálie, Nový Zéland či Anglie. Na tomto místě si dovoluji doslova citovat ze studie senátora Novotného: „Např. v Austrálii zákony zpočátku dovolovaly, aby on-line kasina nabízela Australanům své hry zcela volně. Tváří v tvář explozi v provozování on-line

---

⁸³ NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁸⁴ tamtéž.

⁸⁵ tamtéž.

⁸⁶ tamtéž.

hazardních her však australský parlament zaujal opačnou pozici a zakázal on-line operátorům prodávat své produkty australským občanům. Nabídka australských on-line kasin je tak nyní omezena na občany jiných zemí, pokud proti tomu tyto neprotestují, touto zemí, kde bez protestu funguje australský hazard, je i ČR.⁸⁷

Kromě již dříve jmenovaných evropských zemí, v nichž je hazard zcela zakázán, jsou to dále např. Saudská Arábie a další islámské země, kde loterie a hazardní hry vzhledem k jejich neslučitelnosti s islámem vůbec nejsou povolovány.⁸⁸ Proč je tomu v České republice zcela jinak, na to se musíme ptát našich poslanců.

3.3 Nedostatky současné právní regulace

Také v této kapitole čerpám ze studie senátora Novotného k hazardním hrám, a to z těch částí, kde popisuje způsob zdanění zisků z hazardu v České republice. Příjmy společností provozujících hazardní hry v České republice, nejsou zdaňovány obvyklým způsobem. Loterijní společnosti neplatí daň z příjmu a vždy byly osvobozeny od DPH,⁸⁹ příjmy veřejných rozpočtů z tohoto druhu podnikání jsou v ČR zajišťovány pomocí poplatků a odvodů z provozování hazardních her, tyto poplatky pak nahrazují daň z příjmu. Jedná se o správní poplatky a poplatky na státní dozor, dále o místní poplatky, které jdou přímo obcím a o odvod na veřejně prospěšné účely.⁹⁰

V roce 2007 přesáhly tyto odvody částku 6 miliard Kč. Formou správních poplatků a poplatků na státní dozor je odváděna částka 2,5 miliardy Kč. Další cca jednu miliardu korun získávají obce na místních poplatcích za výherní hrací přístroje. Na veřejně prospěšné účely přispěli provozovatelé v roce 2007 částkou 2,35 miliard Kč.⁹¹

---

⁸⁷ Srov. NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁸⁸ Srov. tamtéž.

⁸⁹ Loterijní společnosti vždy byly osvobozeny od DPH, od doby vydání novely zákona o dani z přidané hodnoty (č. 235/2004 Sb.) zároveň nelze u těchto činností uplatňovat odpočet DPH na vstupu. Dřívější předpis toto umožňoval, a proto se společnost Sazka soudí s Ministerstvem financí o možnost odpočtů DPH na vstupu. To by znamenalo 200 – 250 milionů ročně jen pro Sazku, samozřejmě by se však rozšíření úlev týkalo celého hazardního průmyslu. (Srov. tamtéž)

⁹⁰ Srov. NOVOTNÝ, J., *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁹¹ tamtéž.

3.3.1 Poplatky v souvislosti s provozováním hazardních her

Co se týká správních poplatků, upravuje je *Zákon 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů*. Tyto poplatky mají charakter daní a jsou příjmem státního rozpočtu, příjmem obcí jsou pouze správní poplatky z v případě výherních hracích přístrojů (staršího typu, nikoli videoloterijních terminálů povolených MF). Tyto poplatky se od roku 1994 zvýšily jen nepatrně, o jejich stagnaci se zasloužil lobbing společností, provozujících hazardní hry. Byla uzákoněna limitace tohoto poplatku na výši 10 mil. Kč, což znamená, že zákonem stanovených 10 % správního poplatku zaplatí pouze firmy s výtěžkem do 100 milionů Kč, což je v praxi pouze 8 % hazardních společností. Ty největší společnosti jako je například Sazka či Synot platí díky limitaci správního poplatku pouze 1 – 2 %. Podle materiálu senátora Novotného stát jen touto výjimkou přichází ročně o více jak 400 milionů korun, což představuje za uplynulých 10 let téměř 3 miliardy korun.⁹²

Senátor Novotný se ve své studii k hazardním hrám zabývá podrobně vyčíslením daňových úniků v souvislosti s provozováním hazardních her, ať už jsou to dále uvedené netransparentní poplatky a odvody, či jiné nezdaněné příjmy provozovatelů - takzvané „tipsy“⁹³ či manipulační poplatky, o nichž již však dále nehovořím.

Provozovatelé hazardních her dále platí na základě ustanovení § 4 odst. 2 Zák. 202/1990 Sb. odvody na veřejně prospěšné účely (VPÚ) ve výši 6 % až 20 % rozdílu mezi příjmem provozovatele a vyplacenými výhrami. O tomto druhu odvodu se podrobněji zmiňuji v následující podkapitole.

Dalším poplatkem, který dopadá na provozování hazardních her je poplatek na státní dozor. Tento poplatek předepisuje ustanovení § 29 loterijního zákona ve výši 1 % z příjmu sníženého o výhry a je příjmem státního rozpočtu.⁹⁴ Výběr tohoto poplatku považuje senátor Novotný ve své studii za příliš administrativně náročný, tato náročnost pak neodpovídá efektivitě, navíc ani nárůst tohoto poplatku neodpovídá růstu hazardních her a proto jej navrhuje zrušit a nahradit jiným transparentním zákonem.

Od roku 1998 na základě již zmíněné novely č. 149/1998 Sb. loterijního zákona platí provozovatelé hazardních her také místní poplatky, výše poplatku je stanovena jednotlivými obcemi na 2 až 20 tisíc korun ročně za každý provozovaný hrací přístroj. Poplatky jsou příjmem obcí. Výraznou změnu výše tohoto poplatku navrhují do nového

⁹² NOVOTNÝ, J. *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

⁹³ Spropitné majitelů kasin, které tvoří čistý příjem provozovatele.

⁹⁴ Ustanovení § 29 Zák. 202/1990 Sb.

herního zákona poslanci KDU-ČSL. Navrhují, aby za každý hrací automat platil jeho provozovatel do obecní pokladny částku, která v souhrnu 10 let dá dohromady celkem jeden milion korun.⁹⁵

3.3.2 Nadace zakládané provozovateli

V této podkapitole se chci hlouběji zabývat odvody na veřejně prospěšné účely (VPÚ). Podle § 4 odst. 2 Zák. 202/1990 Sb. základem pro výpočet výše prostředků určených na VPÚ je „rozdíl, o který příjem provozovatele tvořený všemi vsazenými částkami ze všech jím provozovaných her, převyšuje výhry vyplacené sázejícím, správní poplatky, místní poplatky a náklady státního dozoru, tzv. část výtěžku.“⁹⁶ Z takto vypočítané části výtěžku se pak odvádí na VPÚ částka v rozmezí 6 % až 20 %. Do kterého pásma společnost náleží a kolik procent z rozdílu definovaného loterijním zákonem tedy odvede, to je závislé právě na výši rozdílu jak je popsána výše v tomto odstavci a ukazuje to následující tabulka.

Sazba odvodu na VPÚ dle výše výtěžku⁹⁷

Výše rozdílu (v mil Kč)	Do 50	50-100	100-500	500-1000	Nad 1000
Stanovené % odvodu	6 %	8 %	10 %	15 %	20 %

Vzhledem k nejednotné sazbě je pro provozovatele výhodné, aby jednu firmu rozdělili na více dceřiných společností a tím dosáhli nižší výše rozdílu a tedy také daleko nižšího procenta odvodu. Dalšího snížení procenta odvodů je možno dosáhnout zkrácením výše výhernosti směrem nahoru. Co je však nejzásadnější problém v souvislosti s odvody na VPÚ, je skutečnost, že jejich směřování je velmi neprůhledné a závisí na libovůli loterijních společností. Firmy zakládají vlastní nadace a jejich prostřednictvím pak tyto prostředky mohou být zneužity pro skrytý sponzoring politických stran, tedy ve své podstatě často pro korupci. Že je režim odvodu části výtěžku na veřejné účely podle zákona č. 202/190 Sb. neprůhledný a chybí přesné nastavení pravidel, přiznává samo Ministerstvo financí, když v článku HN ze

⁹⁵ KOPECKÝ, J., Milion za každý hrací automat? DNES. A3. 2009-08-09.

⁹⁶ Ustanovení §4 Zák. č. 202/1990 Sb.

⁹⁷ NOVOTNÝ, J. *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

14.10.2009 připouští, že „rozdělování peněz se vymklo kontrole.“⁹⁸ Že je potřeba nastavit v tomto směru jasná pravidla, vědí i naši politikové, jako důležitý bod ve svém volebním programu to uvádějí pouze dvě politické strany – ČSSD a KDU-ČSL.

V následujících několika odstavcích se pokusím popsat, jak to s odvody na veřejně prospěšné účely je ve skutečnosti. Vzhledem k tomu, že mám pouze zprostředkované informace z tisku, volím delší citace tak, aby nedocházelo ke zkreslení informací. Nakládání s penězi z nadací, na něž hazardní společnosti převádějí peníze z povinných odvodů na VPÚ, se věnovaly Hospodářské noviny v článku *Miliony z hazardu jdou i do sdružení, o jejichž činnosti se nic neví*.⁹⁹ Redaktoři Hospodářských novin se pokusili vypátrat osud 27 milionů korun, které loni od hazardních společností obdrželo občanské sdružení Astrilux Ideal. Po dlouhém pátrání se jim od zástupců sdružení podařilo zjistit pouze nejasné a nepřesvědčivé informace, že většina peněz šla na humanitární projekty v Africe, něco málo také na stipendia studentů na konzervatoři. Navíc zástupkyně sdružení hovořila pouze o 11 milionech korun, zatímco podle údajů Ministerstva financí získalo sdružení oněch zmiňovaných 27 milionů. „Peníze se nezapočítávají podle kalendářního roku. Část z toho jsme získali letos, ale je to připočítáno k loňskému roku“ uvádí zástupkyně sdružení Astrilux Ideal a odmítá přesně popsat byť jen jediný konkrétní projekt.¹⁰⁰

Hospodářské noviny uvádějí další příklady sdružení, které mají blízko k politice: „Majitel skupiny kasin Happy Day Antonín Šimka si založil Nadační fond Naděje třetího tisíciletí a prostřednictvím něj posílá miliony korun tam, kam se mu zlíbí. Peníze fond daroval například akademii CEVRO, jejímž předsedou je místopředseda ODS Ivan Langer nebo Nadačnímu fondu Václava Klause. Dalších 660. tisíc korun Akademii CEVRO darovala v loňském roce peníze také další hazardní společnost, SPORT GAMES WIN.“¹⁰¹

Jan Dostál, majitel firmy VIP Club, provozující síť pražských kasin, založil Nadační fond Zlatá Praha, jehož prostřednictvím společnost rozděluje zákonem stanovené povinné odvody na dobročinné účely. Občanské sdružení Zuzany Paroubkové přitom od fondu získalo 250 tisíc korun. Od jiného podnikatele v oblasti hazardu a loterií, Petra Masojídka, získali 250 tisíc korun Mladí sociální demokraté.

⁹⁸ Srov. VALÁŠKOVÁ, M.; LUŇÁKOVÁ, Z., Miliony z hazardu: politikům i do Afriky. HN. 2008-10-14.

⁹⁹ VALÁŠKOVÁ, M., Miliony z hazardu jdou i do sdružení, o jejichž činnosti se nic neví. HN. 2008-10-14.

¹⁰⁰ tamtéž.

¹⁰¹ tamtéž.

Mezi obdarovanými subjekty figuruje i Nadační fond kardinála Miroslava Vlka, „který získal loni milion korun od společnosti ADMIRAL GLOBAL BETTING. V roce 2006 dostal dva miliony korun od Nadace Děti Kultura Sport, které posílá peníze především Synot.“ Redakční podtitulek k uvedeným informacím zněl *Ani drobné dary neurazí*.¹⁰²

Další velmi konkrétní informace, týkající se způsobu fungování nadací uvádějí internetové *Britské listy*:

„Miliony z Happy Day doputovaly v minulých letech i do Centra pro ekonomiku a politiku (CEP), v němž rovněž působí politici ODS. Nadace nicméně nezapomněla ani na druhou nejsilnější politickou stranu - ČSSD. Pravidelně posílala stovky tisíc Nadačnímu fondu Růže, která má blízko političce Janě Volfové, dříve ČSSD. Prostě nadace si připravuje půdu pro všechny případy. Ať vyhraje volby ten nebo ten, oba jsou jim zavázáni. Nadační fond Naděje třetího tisíciletí, jehož je Šimek předsedou správní rady, posílal milióny do neziskových organizací, napojených na politiky odleva doprava: do Nadačního fondu Růže (blízký političce Janě Volfové, dříve ČSSD), akademie CEVRO (místopředsedy ODS Ivana Langer) a sdružení Centrum pro ekonomiku a politiku (které založil Václav Klaus), do tělovýchovné jednoty OREL Plzeň (KDU-ČSL), ale také do Nadačního fondu Václava Klause, příspěvek putoval i na magistrát hlavního města (primátoři ODS, ale např. částku 1 850 000,- Kč v roce 2002 přijal za Radu hl. m. Prahy Jiří Paroubek jako náměstek primátora, další milion putoval do Dopravního podniku hl. m. Prahy). Peníze z hazardu přijal i klub "vědeckých skeptiků" Sisyfos... Jediná organizace, která kdy příspěvek odmítla, byla Českobratrská církev evangelická.“¹⁰³

3.3.3 Odvaha odmítnout „jidášský groš“

Na návrh faráře Českobratrské církve evangelické Miloše Rejchrt bylo na 32. zasedání synodu dne 17. 5. 2008 velkou většinou hlasů (nikdo nebyl proti) odhlasováno usnesení, kterým Synod schvaluje synodní radě odmítnutí finančního příspěvku od nadačního fondu „Naděje třetího tisíciletí“ a ukládá jí, aby ani nadále nepřijímala dary, jejichž zdrojem jsou povinné odvody provozovatelů výherních hracích přístrojů a jiných hazardních her. Svůj návrh Miloš Rejchrt zdůvodnil těmito slovy: „nastavení etických standardů se mi jeví důležitější, než jestli si církev vylepší rozpočet o 1,5 miliónu.“¹⁰⁴

V souvislosti s rozhodnutím Synodu ČCE jsem si dovolila na poslední chvíli, teď v listopadu, oslovit pana arcibiskupa Jana Graubnera. Arcibiskup Graubner reagoval obratem, jsem moc ráda, že jeho odpověď mohu do absolventské práce zařadit:

---

¹⁰² VALÁŠKOVÁ, M., Miliony z hazardu jdou i do sdružení, o jejichž činnosti se nic neví. HN. 2008-10-14.

¹⁰³ VÍT, J., Nadace třetího tisíciletí. [online]. aktualiz. 2009-12-01. [cit. 2009-11-07]. Dostupné na WWW: <<http://www.blisty.cz/art/32365.html>>.

¹⁰⁴ FLAMÍKOVÁ, J., Odvaha odmítnout „jidášský groš“. [online]. aktualiz. 2008-12-06. [cit. 2009-11-07] Dostupné na WWW: <<http://flamikova.blog.idnes.cz/c/38932/Odvaha-odmitnout-jidassky-gros.html>>.

Otázka Z. Vítková: „Vážený pane arcibiskupe, ráda bych se Vás zeptala, jaký je Váš názor na přijímání darů z prostředků získaných z hazardu a zda se domníváte, že také v katolické církvi by se našla dostatečná podpora pro podobné rozhodnutí, jaké přijal v roce 2008 Synod církve evangelické. Domníváte se, že byste mohl Vy sám s takovýmto návrhem a doporučením oslovit farnosti a instituce náležející k Olomoucké arcidiecézi?“

Odpověď Mons. J. Graubner:

„ČBK zatím nejednalo o společném postoji k této otázce. Církev rozhodně nechce hazardní hry ani schvalovat, ani podporovat. Máme zájem na jejich omezení. S penězi, které ze zákona nabízejí nadace spojené s provozovateli hazardních her neziskovým organizacím, to není úplně jednoznačné, protože jde o peníze určené zákonem. U jiných dotací, které dostanou neziskové organizace od státu, kraje či města, se nezjišťuje, z jakých zdrojů pocházejí, z jaké činnosti byla daň odvedena. Vzpomínám na konkrétní případ, kdy farnost odmítla příspěvek takové nadace na opravu církevní památky. Peníze od nadace přijalo pak ministerstvo kultury a přidělilo na tuto památku jako dotaci. Je však možné považovat peníze prošlé přes ministerstvo už za čisté? Považuji za nutné prosazení změny zákona, který by omezil hazard a nařízené odvody změnil za vyšší daně, které by nebylo možno spojovat s projevy dobročinnosti“.¹⁰⁵

Souhlasím s panem arcibiskupem v tom, že je nutná změna zákona tak, aby odvody z provozování hazardních her nemohly být nadále spojovány s dobročinností. Dokud se zákon nezmění, jsou obdarované subjekty v rozporuplné situaci, jak sám pan arcibiskup uvádí: nepřijme-li dar farnost, prostředky z téhož zdroje k ní doputují prostřednictvím Ministerstva kultury a není to čistší praxe. Měly by farnosti, Česká katolická charita a katolická církev obecně samy sebe znevýhodňovat na úkor jiných neziskových organizací (které navíc mnohdy s veřejně prospěšnými účely nemají vůbec nic společného) dokud se zákon nezmění? To je velmi těžká otázka. Je zde špatně nastavený zákon, ale jsou zde také etické standardy společnosti a kredit katolické církve. Není dobré, když je v tisku spojován její představitel s přijímáním darů z hazardu, jak bylo zmíněno v předchozím textu. Z toho důvodu se domnívám, že by katolická církev prostředky pocházející z odvodů z hazardu přijímat neměla.

Při posledním schvalování novely zákona dopisy organizací, které z hazardu dostávají peníze, se začaly ozývat organizace, které z těchto darů profitují. Senátor Novotný na otázku, zda on sám zažil lobbying ve prospěch hazardu, odpovídá: „Například když jsme projednávali zákon v Senátu, psala mi ředitelka základní školy z Vizovic: Pane senátore, nechte hazard být, my bychom bez něho nemohli nadstandardně vyučovat jazyky. Dostávali od jedné loterijní společnosti příspěvky na

---

¹⁰⁵ arcibiskup Jan Graubner. e-mail 2009-11-04.

školu. Ale nejsilnější lobby jsou sportovci. Poslanci a senátoři se s nimi rádi spojují, fotí a oni toho využívají.“¹⁰⁶

3.4 Nový návrh loterijního zákona

Jak jsou na tom z tohoto pohledu největší české politické strany, shrnul deník DNES v článku *Milion za každý hrací automat*¹⁰⁷, když uvedl recepty jednotlivých politických stran. ODS chce přiznat co největší kompetence k regulaci hazardních her obcím, jejich pravomoci posílí nově připravovaný zákon o hazardních hrách. To však samo o sobě problém gamblingu nijak neřeší. ČSSD rovněž navrhuje posílení pravomocí obcí zejména v oblasti regulace umístění všech typů heren, chce nařídit zveřejňování všech informací týkajících se použití výtěžku z loterií a sázek, zvýšit povinný příspěvek provozovatelů hazardu na veřejně prospěšné aktivity a jeho rozdělování přes zvláštní účet ministerstva školství a kultury a omezení reklamy. Stejně jako návrhy ODS, ani sociálnědemokratická strana nenavrhuje nic převratného, co by mohlo vést k omezení hazardu. Obě dvě naše největší strany se spíše snaží využít všech způsobů, jak získat výnosů z heren co nejvíce daní. KDU-ČSL má nový recept – navrhuje, aby se z každého nového hracího automatu platil milion korun, což by možná mohlo nárůst hazardu zbrzdit, pro velké společnosti však milion neznamená mnoho, zvláště když se nejedná o jednorázovou platbu jako v tomto případě, ale je-li rozložena do následujících deseti let. Strana dále navrhuje zákaz reklamy na hazard a nesouhlasí s povolením internetového sázení. To, že je povolil jejich vlastní ministr Kalousek je zarážející. KDU-ČSL dále navrhuje, aby peníze z povinných odvodů z hazardních her šly do nového speciálně zřízeného fondu pod kontrolou státu, který by pak sám rozděloval dále neziskovým organizacím. Nejefektivnější opatření navrhovala Strana zelených, jejíž dřívější ministryně Džamila Stehlíková byla ve skupině pro přípravu Herního zákona. Strana zelených navrhovala omezit počet automatů v provozovnách, které nejsou přímo určeny k hazardu (tedy jiné provozovny než herny a kasina), zákaz heren v blízkosti škola a zdravotnických zařízení, zavedení registru hráčů s omezeným přístupem, tzv. „black list“ na němž by byli hráči závislí na dávkách hmotné nouze a ti, kteří se léčí ze závislosti, citelné pokuty provozovatelům pokud

---

¹⁰⁶ POKORNÝ, M., Josef Novotný: Ten lobbying je obrovský. [online]. HN.IHNED.CZ. aktual. 2009-10-7. [cit. 2009-11-7]. Dostupné na WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-38565080-josef-novotny-ten-lobbying-je-obrovsky>>.

¹⁰⁷ KOPECKÝ, J., Milion za každý hrací automat? DNES. A3. 2009-08-09.

poruší zákaz a nechají hrát mladistvé či lidi z black listu.¹⁰⁸ Návrhy dvou menších stran jsou smysluplné, jejich prosazení jak se zdá je však zatím nereálné. Návrhy ODS a ČSSD, dvou našich největších stran jsou naopak nic neřešící, žádná z nich se nesnaží o omezení počtu hracích automatů, pouze posilují úlohu obcí. Bylo by dobré, kdyby alespoň větší zprůhlednění rozdělování peněz z povinných odvodů prošlo do nového herního zákona.

Ve stejném vydání Dnes byl i rozhovor s Karlem Nešporem, který na dotaz, co on sám by považoval za vhodné zpřísnění regulace hazardu, odpověděl, že podle něj je to limitování počtu automatů, omezení možnosti hraní hlavně v noci, povolení herních automatů pouze na vymezených místech.¹⁰⁹

Nový návrh loterijního zákona z dílny ministerstva financí počítá s většími pravomocemi pro obce, větším příjmem pro obce a vyššími odvody sázkových kanceláří. Obce by tak mohly do svých rozpočtů získat až o dvě miliardy korun více.¹¹⁰

Jedná se o ostře sledovaný zákon, zvláště po zprávách o lobbingu v Poslanecké sněmovně a po kauze, ve které fiktivní majitel herny (ve skutečnosti redaktor MF Dnes) nabízel úplatek jednotlivým politickým stranám za ovlivnění zákona o loteriích ve prospěch provozovatelů hazardu. Jaké změny ve skutečnosti budou, se proto mohu jen domnívat na základě článku v Hospodářských novinách *Stát chce více peněz z hazardu i větší pravomoci pro obce*. V návrhu zákona údajně je zákaz umístování videoterminálů v restauracích, vyšší odvody pro hazardní firmy a vyšší příjmy pro obce. Přesto bude zákon především kompromisem všech stran.

Celkové daňové zatížení sázkových firem, které je v současné době 25 procent, by se nově mělo zvýšit na více než 30 procent. Nejzásadnější změnou je pak jednotná sazba ve výši 20 procent z obrátu, která putuje na dobročinné účely. Konkrétní nadace si navíc stát lépe ohlídá.¹¹¹ Věcný návrh nového zákona počítá například také s tím, že nadace i občanská sdružení budou muset podrobně předkládat své účetnictví a seznam příjemců darů.

Obce by si současně měly vyhláškou stanovit, kde a zda vůbec povolí zařízení, a to i videoterminály. Samotné povolení videoterminálů má však zůstat i nadále na ministerstvu financí. Nebude možné podnikat bez licencí, přičemž o licence nebudou

---

¹⁰⁸ Srov. tamtéž.

¹⁰⁹ KOPECKÝ, J., I když se hráč vyléčí, dluh za něj nezaplatíme. DNES. A3. 2009-08-09.

¹¹⁰ Nový návrh loterijního zákona počítá s vyššími příjmy pro obce. [online]. Finance.cz. aktual. 2009-10-14. [cit. 2009-11-7]. Dostupné na WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/237506-novy-navrh-loterijniho-zakona-pocita-s-vyssim-prijmem-pro-obce/>>.

¹¹¹ LUŇÁKOVÁ, Z., Stát chce více peněz z hazardu i větší pravomoci pro obce. HN 2009-10-14.

moci žádat firmy s kapitálem ze zemí mimo EU. Další navrhované změny se týkají spotřebitelských soutěží.¹¹²

Kromě uvedených omezení má nový loterijní zákon obsahovat etický kodex, založený na dohodě s provozovateli hazardu a zástupci měst a obcí. Tento etický kodex by měl obsahovat mimo jiné také pravidla pro to, kde je vhodné nebo naopak nevhodné umisťovat herny. Věcný záměr zákona měl být projednán vládou do konce měsíc října, do dnešního data se tomu tak zřejmě nestalo, alespoň jsme o tom nenašla zmínku nikde v médiích ani na stránkách vlády ČR. K projednání v poslanecké sněmovně směřovaly další dvě varianty věcného záměru zákona. Jednu představila KDU-ČSL, když lidovci například navrhuji, aby ministerstvo financí udělovalo licence na automat či videoterminál na deset let za milion korun. Pokud by pak někdo tuto licenci získal, musel by také najít i obec, kde automat provozovat. Současně by obec o tomto rozhodnutí musela vést řízení, když bez obecní vyhlášky by platilo, že se hazard na území obce provozovat nesmí. Lidovecký návrh zákona dále počítá se zákazem reklamy na hazard a vyšším zdaněním. Třetím návrhem je návrh senátorů, který počítá s úplným zákazem internetového sázení.¹¹³

Z analýzy současného stavu právní regulace, jak jsem se ji pokusila provést v závěrečné kapitole bakalářské práce, vyplynulo, že současná situace kolem hazardu v České republice je velmi tristní, právní regulace na rozdíl od jiných zemí v Evropě a ve světě není na dostatečné úrovni. Je potřeba daleko více omezit hazardní hry, sjednotit zákon tak, aby nemohl být nadále obcházen a zajistit větší transparentnost pro odvody provozovatelů hazardu na veřejně prospěšné účely. Zda tyto problémy vyřeší v těchto dnech připravovaná novela herního zákona, to bychom se měli dozvědět na přelomu kalendářního roku.

---

¹¹² Tamtéž

¹¹³ VALÁŠKOVÁ, M., Státu utíkají miliony z hazardu. HN. 2009-10-07.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo formulovat závěry ohledně možností aplikace preventivních programů na oblast patologického hráčství v českém prostředí využívaných i nevyužívaných a jejich následného zasazení do kontextu existujících programů primární prevence a do kontextu legislativní úpravy týkající se hazardního průmyslu.

Zatímco v České republice se gamblingem a jeho dopady většinou zabýváme teprve v situacích, kdy dojde na řešení sociálních problémů s ním spojených – zadlužení, bezdomovectví, rozpad rodin, v zahraničí je vnímán jako daleko závažnější problém a tomu také odpovídají právní úpravy v jednotlivých zemích. Tomu odpovídají jak legislativní opatření, tak i zahraniční programy prevence. Ani jedno z toho u nás není na dostatečné úrovni.

V zahraničních programech primární prevence je kladen důraz na informovanost o gamblingu a nebezpečích s ním spojených, v českých programech primární prevence prevence gamblingu aktuálně zařazena není a v současné době je pouze nahodilá a nepravidelná. A to i přesto, že *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů MŠMT*¹¹⁴ k zařazení prevence gamblingu do programů primární prevence vybízí. Tuto praxi je nutno změnit. Veškeré zahraniční materiály, které v bakalářské práci uvádím, i další materiály, které jsem v rámci této bakalářské práce prostudovala, upozorňují na to, že nespécifická prevence nestačí. Nabídnout dětem a mládeži smysluplné trávení volného času je důležité, neméně důležité je však i to, aby se zvýšila informovanost o gamblingu u pedagogických pracovníků, u dětí a v neposlední řadě u jejich rodičů. Jedná se o základní informace – co to je závislost a jak vzniká, jaká je výhernost hracích automatů ze zákona a ve skutečnosti, jaké jsou triky používané provozovateli heren k nalákání nových hráčů. Je potřeba říkat o hazardních hrách pravdu – tedy že jsou hry více a méně nebezpečné, že to záleží na množství peněz, které je možno na daném typu zařízení prohrát za určitý časový úsek a že k nastartování vzniku závislosti stačí někdy první výhra. Že gamblingu může propadnout nejen člověk nevzdělaný či sociálně slabý, ale kdokoli a že zadlužení v souvislosti s gamblingem může přinést celoživotní problémy i v případě, že hráč se ze závislosti vyléčí.

---

¹¹⁴ MŠMT, *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních*. [online]. aktualiz. 2007-10-16 [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_prevenci_SPJ_k_podpisu_mni.doc>.

K prevenci gamblingu nepochybně patří omezení přístupu k automatům, kontrola jejich umístění a omezení jejich počtu. Po letech příprav budou v listopadu 2009 předloženy pravděpodobně hned tři návrhy tzv. Herního zákona. Který z nich projde a v jakém znění, není možno nyní s jistotou říci, s největší pravděpodobností to bude návrh Janotova kabinetu. Nový zákon má přinést větší pravomoci pro obce, což je nepochybně správné. Zároveň však přináší větší příjmy do obecních pokladen. Z hlediska motivace obecních zastupitelstev k omezení hazardu a jeho větší regulaci není toto spojení nejšťastnější, jak uvádí skupina expertů, která se pod vedením tehdejší ministryně Džamily Stehlíkové již před více než dvěma lety zabývala přípravou Herního zákona a nyní byla vyzvána k připomínkování této nové verze.

V návrhu zákona se předpokládají další omezení oproti dnešnímu stavu, tato omezení přesto nebudou zdaleka tak přísná, jako je regulace hazardních her ve světě. Slovensko, kde byl před rozdělením republiky platný též zákon jako u nás, například v roce 2005 zpřísnilo povolování výherních hracích přístrojů, je zde zavedena evidence sázejících, evidence výher a kontrola.¹¹⁵ Hazardní hraní je v ČR, na rozdíl od jiných zemí, „bezbariérové“, daňové úlevy vedou k ohromné nabídce, a dokud se tato praxe nezmění, bude boj s patologickým hráčstvím i nadále obtížný. Je dobře, že se konečně začalo o stavu hazardu v České republice hovořit a jenom doufám, že politici pod tlakem médií nebudou tolik přístupní lobbingu zástupců hazardního průmyslu.

Já sama považuji za nejdůležitější tři věci: omezení přístupu k automatům zákonem, informovanost o gamblingu v rámci primární prevence a nabídku volnočasových aktivit pro co nejširší skupinu dětí a mládeže – což je samozřejmě prevence všech sociálně patologických jevů.

---

¹¹⁵ NOVOTNÝ, J. *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny*. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>.

Bibliografie

LITERATURA

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, Oldřich. KROFTOVÁ, Andrea. Mládež a delikvence. 1.vyd. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2.

NEŠPOR, Karel. Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou. 2.vyd. Praha: Sportpropag, 1999.

NEŠPOR, Karel. Alkohol, drogy a vaše děti. 4.vyd. Praha: BESIP, 1997. 128 s.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky. 2.vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-678-0.

PRAMENY

Zákon číslo 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon číslo 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Zákon číslo 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon číslo 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Zákon číslo 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

Zákon číslo 500/2004 Sb., Správní řád.

Zákon číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon číslo 565/1990 Sb., o místních poplatcích.

Zákon číslo 634/2004 Sb., o správních poplatcích.

Zákon číslo 149/1998 Sb., novela loterního zákona

JINÉ ZDROJE

arcibiskup Jan Graubner. e-mail ze dne 4.11.2009

eHow, How to Prevent Teenage Gambling. [online]. [cit. 2009-03-01]. Dostupné na WWW: <http://www.ehow.com/how_2087401_prevent-teenage-gambling.html>.

JANDOVÁ, L., Kvůli patologickému hráčství se v ČR léčí až 1000 lidí ročně. [online]. Právo, 2008, [cit. 2008-05-08]. Dostupné na WWW <<http://www.novinky.cz/zena/zdravi/138241-kvuli-patologickemu-hracstvi-se-v-cr-leci-az-1000-lidi-rocne.html>>

LUŇÁKOVÁ, Z., Stát chce více peněz z hazardu i větší pravomoci pro obce. HN 2009-10-14

KARTOUS, B., Harlemský školní zázrak ze staré školy. [online]. aktualiz. 2009-10-28. [cit. 2009-11-02]. Dostupný na <<http://www.ucitelskyzpravodaj.cz/aktualne/tabid/331/articleType/ArticleView/articleId/445/Harlemsk-koln-zzrak-ze-star-koly.aspx>>

KOPECKÝ, J., Milion za každý hrací automat? DNES. A3. 2009-08-09.

KOPECKÝ, J., I když se hráč vyléčí, dluh za něj nezaplatíme. DNES. A3. 2009-08-09.

MAROTTA, J. O.; HYNES, J., Problem Gambling Prevention Guide for Prevention Professionals.[online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.1800betsoff.org/common/pdf/prevention_guide.pdf>.

MATYÁŠ, J., V krizi sázíme bez rozumu. Lidovky.cz [online]. aktualiz. 2009-28-02. [cit. 2009-09-11]. Dostupné na WWW: <http://www.lidovky.cz/v-krizi-sazime-bez-rozumu-09c-/ln_noviny.asp?c=A090228_000108_ln_noviny_sko&klic=230309&mes=090228_0>

MFČR. Hodnocení výsledků provozování loterií a jiných podobných her za rok 2008. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/loterie_statistika_47815.html>

MFČR. Herní problematika. Současná právní úprava. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/hernizakon_problematika.html>

MŠMT. Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže 2005-2008. [online]. aktualiz. 2005-05-03. [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-prevence-socialne-patologicky-jevu-u-deti-a-mladeze>>.

MŠMT. Metodický pokyn kprimární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních. [online]. aktualiz. 2007-11-22 [cit. 2008-11-06]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/PH_20006_07_51_MP_k_prevenci_SPJ_k_podpisu_mini.doc>.

NEŠPOR, K. O prevenci návykových nemocí dětí a dospívajících bez iluzí. [online]. aktualiz. 2009-11-09 [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.drnespor.eu/denicek.html>>

Nový návrh loterijního zákona počítá s vyššími příjmy pro obce. [online]. Finance.cz. aktual. 2009-10-14. [cit. 2009-11-7]. Dostupné na WWW:

<<http://www.finance.cz/zpravy/finance/237506-novy-navrh-loterijniho-zakona-pocita-s-vyssim-prijmem-pro-obce/>>

NEŠPOR, K., O prevenci návykových nemocí dětí a dospívajících bez iluzí. [online]. aktualiz. 2009-11-09 [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.drnespor.eu/denicek.html>>

NĚMEC, O., V Kroměříži chybí trenéři mládeže. DNES. Východní Morava. 2009-03-09

NĚMEC, P., Velký spěch kolem hazardu na internetu. [online]. aktualiz. 2008-12-15. [cit. 2009-10-11]. Dostupné na WWW: <http://www.nemecpavel.cz/index.php/pispvky-a-lanky/39-pispvky-a-lanky/414-velky-spch-kolem-hazardu-na-internetu>

New York State, Office of Alcoholism and Substance Abuse. [online]. [cit. 2009-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.oasas.state.ny.us/gambling/index.cfm>

NOVOTNÝ, J. Studie hazardních her v České republice a navrhované změny. [online]. [cit. 2009-11-06]. Dostupné na WWW: <<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Josef-Novotny-Studie-hazardnich-her.pdf>>.

POKORNÝ, M., Josef Novotný: Ten lobbying je obrovský. [online]. HN.IHNED.CZ. aktual. 2009-10-7. [cit. 2009-11-7]. Dostupné na WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-38565080-josef-novotny-ten-lobbying-je-obrovsky>>.

Odbor školství, mládeže a sportu, KÚ Zlínského kraje. e-mail ze dne 10.3.2009

Proper Education Needed to Prevent Underage Gambling [online]. [cit. 2009-11-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.toptexasholdem.com/blog/proper-education-needed-to-prevent-underage-gambling>>

SKÁCEL, P., Zlín prohrává boj s automaty. DNES, B3. 2009-05-07

VALÁŠKOVÁ, M.; LUŇÁKOVÁ, Z., Miliony z hazardu: politikům i do Afriky. HN. 2008-10-14

VALÁŠKOVÁ, M., Miliony z hazardu jdou i do sdružení, o jejichž činnosti se nic neví. HN. 2008-10-14

VALÁŠKOVÁ, M., Státu utíkají miliony z hazardu. HN. 2009-10-07.

Věcný záměr zákona o provozování sázkových a jiných podobných her a o změně některých souvisejících zákonů (upravené znění). Návrh Janotova kabinetu. Materiál ze skupiny pro přípravu Herního zákona.

Připomínky k návrhu Věcného záměru zákona o provozování sázkových a jiných podobných her a o změně některých souvisejících zákonů (upravené znění). Návrh Janotova kabinetu. Materiál ze skupiny pro přípravu Herního zákona.

VÍTKOVÁ, Zora. Patologické hráčství sociální dopady. Závěrečná práce obhájená na CARITAS-VOŠ sociální v Olomouci v r. 2008.